

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПОГОДЖЕНО
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
Інна САВИЦЬКА
«__» _____ 2025 р.

ДОПУКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
в. о. завідувача кафедри
педагогіки
Лідія ЧЕРЕДНИК
«__» _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ»**

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»
Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Гарант освітньої програми
д-р пед. н., професор _____ Олександр КУЧАЙ

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи
д-р пед. н., професор _____ Оксана ВАСЮК

Виконав _____ Роман КОЛП

КИЇВ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри педагогіки
д-р пед. наук, професор
_____ Руслан СОПІВНИК
«10» жовтня 2024 року

З А В Д А Н Н Я

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студенту

Колпу Роману Валерійовичу

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування навчальної мотивації студентів».

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 25.11.2024 р. № 2095 «С».

Термін подання завершеної роботи на кафедру «25» листопада 2025 року.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти ХХІ ст., Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття); Стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки; посібники, словники, довідники, методична, наукова література щодо теми дослідження.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Розкрити сутність та структуру поняття «навчальна мотивація».
2. Обґрунтувати педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
3. Здійснити емпіричне дослідження щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
4. Запропонувати методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації в майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Дата видачі завдання: 10. 10. 2024 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ Оксана ВАСЮК

Завдання прийняв до виконання _____ Роман КОЛП

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота на тему «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування навчальної мотивації студентів» присвячена теоретичним і практичним аспектам проблеми формування навчальної мотивації здобувачів ЗВО.

Магістерська кваліфікаційна робота: складається із 103 сторінки, 87 джерел літератури.

Дослідження проводилося на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, гуманітарно-педагогічний факультет. Всього в дослідженні взяли участь 18 студентів першого року навчання ОР «Магістр» ОПП «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті».

У *«Вступі»* обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету й завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичну значущість тощо.

У розділі першому *«Теоретичні основи формування навчальної мотивації студентів»* розкрито навчальну мотивацію як психолого-педагогічну проблему, сутність та структуру поняття «навчальна мотивація».

З'ясовано, що мотив є складним інтегральним, психологічним, соціально зумовленим утворенням. Мотивування діяльності особи зумовлене діалектикою потреби і мотиву. Потреби визначають мотиви, які під дією потреб перманентно розвиваються та перетворюються з окремих нестійких, у стійкі та складні.

Усі трактування поняття «мотивація особистості» можна умовно поділити на два підходи: розгляд мотивації як сукупності спонукальних мотивів чи факторів; мотивація розглядається як динамічний процес, під час якого формуються спонукання до певної діяльності, здійснюється вибір між різними можливими діями, підтримується і регулюється цілеспрямована активність.

Більшість дослідників виділяють два типи мотивації: внутрішню і зовнішню. Внутрішня мотивація має позитивний вплив на пізнавальні процеси й на особистість у цілому. Внутрішньо вмотивована діяльність не має

заохочення (є самоціллю), крім самої активності. Також виділяють два основні типи мотивів: пізнавальні та соціальні.

Поняття «навчальна мотивація» визначаємо як систему мотивів, що спонукають здобувачів освіти оволодівати знаннями і способами пізнання, зокрема й основами майбутньої професійної діяльності, свідомо ставитись до навчальної діяльності та виявляти пізнавальну активність.

Навчальна мотивація залежить від таких факторів, як от: рівень розвитку студентської групи; індивідуальні особливості студентів; організація освітнього процесу; відношення викладачів до дисциплін, які вони викладають та до особистості здобувача освіти; освітні програми, професійні якості викладача тощо. Мотивація до навчальної діяльності студентів ЗВО є складним і багатовимірним процесом, що включає когнітивний (пізнавальний), емоційний, оціночний, вольовий, соціальний компоненти.

Другий розділ роботи *«Методика формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій»* висвітлює систему педагогічних умов та методичні аспекти формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Під педагогічними умовами формування навчальної мотивації у студентів ЗВО розуміємо сукупність обставин, які забезпечують створення особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, яке спрямоване на розвиток креативного мислення, творчих здібностей, заохочує до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення та стимулює навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти з метою формування їхніх професійно-особистісних якостей.

Визначено такі педагогічні умови ефективного формування мотивації у студентів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій: професіоналізм науково-педагогічних працівників (бажання та вміння навчати); використання ефективної системи стимулювання та заохочення кожного здобувача освіти, створення «ситуації успіху»; розробка та впровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, спрямованого на

формування особистісних та професійних якостей здобувачів; створення у ЗВО особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, що сприятиме розвитку креативного мислення, творчих здібностей та заохочуватиме до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення; використання в освітньому процесі можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та враховують їх професійну спрямованість.

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, процесів, апаратних і програмних засобів, які забезпечують доступ до інформації, її обробку, зберігання, передавання та поширення. Інформаційно-комунікаційні технології охоплюють широкий діапазон технологій, що включають комп'ютерні системи, програмне забезпечення, мультимедіа, мережеві засоби, мобільні пристрої, інтернет-технології, онлайн-платформи, електронні бібліотеки тощо.

У освітній діяльності інформаційно-комунікаційні технології використовуються як дидактичні технології, побудовані на базі програмно-апаратних засобів і віртуальних та мережних інтерактивних середовищ для організації освітньої діяльності здобувачів освіти; як мультимедійні технології, що складають підґрунтя сучасних інформаційно-комунікаційних засобів навчання та забезпечують технічну підтримку суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача із здобувачами вищої освіти. Такими інформаційно-комунікаційними технологіями є мультимедійні, інтерактивні, хмарні, гіпертекстові, телекомунікаційні, web-технології, інтернет-технології, SMART-технології, а також технології автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем та віртуального інформаційного простору.

Комплексне застосування належних методів, засобів та форм навчання формує педагогічні технології (тренінгову, проектну, імітаційно-ігрову, кейс-технологію, концентрованого навчання, технологію «зверху-вниз»), за реалізації яких гарантовано досягаються значні результати в аспекті

формування навчальної мотивації здобувачів освіти, зокрема із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

У розділі третьому *«Експериментальна робота щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій»* представлено емпіричне дослідження та запропоновано методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Здійснене емпіричне дослідження дозволило з'ясувати, що найвагомим зовнішнім чинником, який впливає на вибір ЗВО, для студентів є «престиж ЗВО»; під час навчання – прагнення «бути постійно готовим до занять» і «виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів»; професійними мотивами навчальної діяльності є: «мати цікаву роботу», «мати високооплачувану роботу», «отримати інтелектуальне задоволення». Внутрішня навчальна мотивація здобувачів вищої освіти має такі характеристики: при виборі майбутньої професії на здобувачів освіти найбільше вплинуло «бажання отримати вищу освіту»; у процесі навчальної діяльності найголовнішим є «отримання глибоких знань», «успішно вчитися та складати іспити і заліки на «відмінно» і «добре»; на переконання майбутніх викладачів вищої школи, отримання диплому ЗВО розкриє перед ними можливість самореалізації та самовдосконалення задля професійної діяльності у приватному ЗВО та започаткування власної справи.

Більшість студентів віддає належне інформаційно-комунікаційним технологіям у організації освітнього процесу, зокрема й у формуванні навчальної мотивації. Найчастіше такими засобами вони бачать мультимедіа, технології відеозв'язку та віртуальні освітні середовища. Значну роль здобувачі освіти також відводять технологіям хмарних обчислень. Недостатньою є увага викладачів до засування у освітньому процесі соціальних мереж (Facebook, Instagram тощо) та технологій для створення мультимедійних проєктів.

Основними напрямками формування навчальної мотивації майбутніх викладачів визначені: побудова теоретичної логіки навчальної дисципліни; залучення освітніх потреб студентів, відбір матеріалів, які стимулюють інтерес до нового наукового пізнання; використання форм та методів навчання для стимулювання активності та підтримки мотивації здобувачів освіти; постановка реалістичних вимог перед кожним здобувачем освіти; забезпечення оперативного зворотного зв'язку між викладачем і здобувачами освіти; нагороди за успіх; надання можливості здобувачам освіти самим обирати додатки для виконання завдань семінарсько-практичних занять; рефлексія та самооцінка.

Запропоновано використання конкретних методів (дискусія, «мозкова атака», демонстрація, «незакінчене речення», «ситуація успіху», метод квестів, проєктів, портфолію, проблемні ситуації, гейміфікація оцінювання, метод змішаного навчання, кейс-метод тощо) та форм (лекція, семінарсько-практичні заняття, ділова гра, конкурс наукових робіт, олімпіада, семінар, науковий гурток) під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», «Методика навчання», «Керівник закладу освіти», «Лідерство в освіті», «Ділова іноземна мова». Формуванню навчальної мотивації сприятимуть електронна бібліотекета ЗВО, автоматизована бібліотечна інформаційна система (АБІС), мережа Інтернет; мультимедійні презентації та можливості комп'ютерних програм (Keynote, Haiku Deck), мультимедійна дошка; технологія BYOD; засоби комунікації (форуми, електронна пошта, чати); відеоконференцій на платформі Zoom, Google Meet, Webex; менеджери Facebook, Instagram, Viber; соціальні мережі («ВікіОсвіта»); мобільні додатки (Business English Pod, Rosetta Stone, Babbel, FluentU, Memrise) тощо.

Ключові слова: *мотив, навчальна мотивація, інформаційно-комунікаційні технології, студенти, заклади вищої освіти.*

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ	13
1.1. Навчальна мотивація як психолого-педагогічна проблема	13
1.2. Сутність та структура поняття «навчальна мотивація»	23
Висновки до розділу першого	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	39
2.1. Педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій	39
2.2. Методичні аспекти формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій	47
Висновки до розділу другого	57
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	60
3.1. Результати емпіричного дослідження навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи	60
3.2. Методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій	75
Висновки до розділу третього	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

Завданням сучасних ЗВО є не лише професійна підготовка здобувачів, передача предметних знань, навчання фаховим компетентностям, а й формування та розвиток особистості – активного суб'єкта, здатного до саморозвитку та самовизначення. Саме характер мотивів, що складає основу діяльності, визначає спрямованість та зміст особистості, її включеність, задоволеність тощо. Навчально-професійна діяльність студентів ЗВО вимагає осмисленого бажання опанувати обрану професію, тобто необхідна навчальна мотивація. Тому одним із головних завдань науково-педагогічних працівників ЗВО є розвиток навчальної мотивації здобувачів як чинника їхнього успішного навчання та формування професійних компетентностей.

Формування навчальної мотивації здобувачів освіти є складним і багатограним процесом, який потребує пильної уваги з боку викладачів, адміністрації та самих здобувачів вищої освіти, а також використання продуманих і ефективних методик навчання. Враховуючи цифровізацію освіти та сьогоденні виклики вищої освіти (COVID-19, російську збройну агресію тощо), науково-педагогічні працівники активно впроваджують у освітній процес інформаційно-комунікаційні технології, що дозволяють вирішувати різного роду проблеми, зокрема і формувати навчальну мотивацію. Наголосимо, що у проєкті Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР Освіта-2030) визначено завдання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес як одну з головних проблем, що стоять перед освітянами.

Дослідженню навчальної мотивації присвячено праці низки українських науковців. У контексті нашого дослідження цінними є навчальні праці С. Занюк щодо вивчення психології мотивації [25], Л. Проколієнко та Д. Ніколенко з розроблення педагогічної психології [57], М. Артюшиної, О. Котикової та Г. Романової щодо психолого-педагогічних аспектів реалізації сучасних методів навчання у вищій школі [61].

Низка дисертаційних праць присвячено різним аспектам дослідження проблеми навчальної мотивації у професійній підготовці майбутніх фахівців. Зокрема, В. Климчук схарактеризовано психологічні детермінанти розвитку внутрішньої навчальної мотивації студентів [34]; І. Козовою розкрито психолого-педагогічні чинники розвитку мотивації учіння здобувачів вищих медичних закладів освіти [36]; Ф. Подшивайловим досліджувалися психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери майбутнього психолога [58] та ін.

Навчальну мотивацію студентів-першокурсників досліджували Н. Бурмас, Л. Бойко, І. Бекус та М. Кирилів [6], В. Староста та О. Попадич [71]. Андрагогічні аспекти вдосконалення мотивації навчання майбутніх фахівців у процесі магістерської підготовки аналізували Т. Шанскова, О. Мірошниченко та Ж Кушева [80]. Розкриттю особливостей навчальної мотивації курсантів випускного курсу присвятили роботу Л. Захаренко, О. Малоголова та Т. Юрченко-Шеховцова [26].

Цікавими для нашого дослідження є наукові роботи щодо розкриття мотивації студентів до навчання в розрізі їхньої майбутньої професійної діяльності. Так, О. Браславська та Л. Озерова проаналізували теоретичні основи формування професійної мотивації майбутнього вчителя [5], Л. Гриценюк – студентів-правознавців [15], І. Козова – здобувачів вищих медичних закладів освіти [36] та В. Клочко та А. Коломієць – здобувачів технічних спеціальностей [35]. Достатньо широкою палітрою представлені дослідження щодо формування мотивації студентів до навчальної діяльності в закладах освіти: [14; 42; 49; 50; 70].

Існують напрацювання, які безпосередньо присвячені проблемам формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Серед них здобутки В. Марків та І. Онищенко (формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи засобами технології BYOD) [45]; О. Тамаркіної та Л. Байдак (модернізація вищої освіти через цифрові технології) [72];

В. М. Дем'яненко та В. Б. Дем'яненко (розглянуто ІКТ як основний змістовий фокус у системі підготовки вчителів) [16] та ін.

Опрацювання психолого-педагогічної літератури засвідчило, що проблеми формування навчальної мотивації здобувачів ЗВО, зокрема засобами інформаційно-комунікаційних технологій, вивчені ще недостатньо. Це і зумовило вибір теми магістерської кваліфікаційної роботи **«Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для формування навчальної мотивації студентів»**.

Мета: розкрити теоретичні основи формування навчальної мотивації студентів та запропонувати методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації в майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Завдання дослідження.

1. Розкрити сутність та структуру поняття «навчальна мотивація».
2. Обґрунтувати педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
3. Здійснити емпіричне дослідження щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.
4. Запропонувати методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації в майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Об'єктом дослідження є формування навчальної мотивації студентів ЗВО.

Предметом дослідження – формування навчальної мотивації у майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Методи дослідження: *теоретичні*: розгляд, теоретичний аналіз та узагальнення наукових ідей психологічної, педагогічної та філософської літератури щодо формування мотивації до навчальної діяльності здобувачів ЗВО. *Емпіричні* методи – діагностики, адаптовані згідно завдань дослідження,

методи збирання емпіричного матеріалу (бесіда, анкетування, спостереження, усне опитування). Також у роботі використано два опитувальники, укладені на основі наукових джерел [17; 63; 77]. *Статистичні* – методи статистики для оброблення й аналізу експериментальних даних.

Експериментальна база дослідження. У дослідженні взяли участь студенти магістратури першого року навчання, які навчаються за ОПП «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, в кількості 18 осіб.

Наукова новизна: у межах даного дослідження конкретизовано поняття: «навчальна мотивація» та «педагогічні умови формування навчальної мотивації у студентів ЗВО».

Практичне значення нашого дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічних умов та розробленні методичних рекомендацій щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Результати емпіричного дослідження можуть бути використані викладачами ЗВО у освітній діяльності.

Апробація результатів дослідження. Колп Р. В. Сутність класичних теорій мотивації. *Сучасна гуманітарна наука в інтерпретації молодих дослідників: зб. доповідей учасників Всеукр. студентсько-учнівської наук.-практ. онлайн конф.* (Київ, 10 квітня 2025 року). Київ, 2025. С. 121–124.

Структура і обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури загальною кількістю 87 найменувань; 2 додатків. Повний обсяг роботи – 103 сторінки. Ілюстрована 12 рисунками, містить 1 таблицю.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

1.1. Навчальна мотивація студентів як психолого-педагогічна проблема

У психолого-педагогічній літературі мотивація до навчальної діяльності визначається як один із домінуючих аспектів, що сприяє успішному засвоєнню знань та розвитку особистості.

Теорія мотивації нині не має однозначного вирішення. Відомими є різні теорії мотивації, які можна диференціювати на змістовні та процесійні:

– змістові теорії мотивації аналізують фактори, що складають основу мотивації, а не безпосередньо сам процес мотивації (теорія ієрархії потреб А. Маслоу, теорія двох факторів Герцберга, теорія Альдерфера, теорія придбаних потреб Д. Маклелланда тощо);

– процесійні теорії мотивації, що концентрують увагу на процесі мотивації, опису та передбаченні його результатів, проте не висвітлюють зміст мотивів (модель вибору ризику, теорія очікування, теорія справедливості, теорія X та Y Дугласа Мак-Грегора) [11, с. 69–70].

Змістовні теорії мотивації є спробами визначити і класифікувати потреби людей, що спонукають їх до певних дій. До головних змістовних теорій мотивації належить теорія потреб А. Маслоу, що є спробою поєднати наявні підходи до означення природи мотивації людини. Її підґрунтя складає уявлення про «ієрархію потреб», що впродовж життя тією чи іншою мірою визначають поведінку людини, діючи в найсильнішій відповідності зі своїми прагненнями та можливостями. Всю ієрархію потреб людини А. Маслоу згрупував у п'ять домінуючих груп. Згідно його теорії, потреби є первинними чи базовими та вторинними (потреби вищого ґатунку); кожна потреба, що виникає, стає можливою лише після задоволення потреб нижчого ґатунку. Найвища ж

потреба в самореалізації з'являється лише за умови задоволення тих потреб, які їй передують [85].

Головними положеннями піраміди, запропонованої А. Маслоу є: люди повсякчас відчують потреби, незадоволені потреби активізують їх до певних дій; потреби можна згрупувати в певні сукупності; задоволення потреб здійснюється згідно ієрархії; потреби нижчого рівня є доміантними для людини; потреби вищого рівня задовольняються різними способами. На переконання А. Маслоу, задоволення вищих потреб спрямовує особу до самоактуалізації та формування індивідуалізму [85].

Наголосимо, що теорія мотивації А. Маслоу має певні недоліки, як от: вона не враховує індивідуальні особливості людини; потреби виявляються по-різному залежно від безлічі чинників (стать, вік, сутність професійної діяльності, статус у колективі тощо); не завжди здійснюється послідовний перехід від однієї групи потреб до наступної, як це передбачено пірамідою; для задоволення потреб людини вищого ґатунку не обов'язково мають бути позитивні зовнішні умови.

Критикою ієрархічної моделі потреб А. Маслоу є поява теорії потреб К. Альдерфера. Ним укладена більш простіша структура мотиваційно-потребнісної сфери особи.

Теорія К. Альдерфера свою назву (ERG) отримала за першими літерами виділених ним 3-х груп потреб:

- 1) Existence – потреби існування;
- 2) Relatedness – потреби в соціальних зв'язках;
- 3) Growth – потреби росту [82].

На відміну від А. Маслоу, який переконував, що мотивація може розвиватися тільки від нижчих потреб до вищих, К. Альдерфер констатував, що рух мотивів може здійснюватися в обох напрямках. Адаже потреби не активізуються у відповідному порядку, їхня актуалізація залежить безпосередньо від індивідуальних особливостей людини, оригінальності

ситуації. Дослідник наголошував, що будь-яка потреба може актуалізуватися в будь-який час і не залежить від задоволення потреб інших.

К. Альдерфер визначив взаємозв'язок між задоволенням потреб людини та їх активізацією, виділив 7 принципів, що складають основу взаємодії:

1) чим менше будуть задоволені потреби існування людини, тим сильніше вони виявляються;

2) чим менше будуть задоволені соціальні потреби людини, тим сильнішою є дія потреб існування;

3) чим повніше будуть задоволені потреби існування людини, тим активнішими стануть соціальні потреби;

4) чим менше будуть задоволені соціальні потреби людини, тим сильнішою стане їхня дія;

5) чим менше будуть задоволені потреби особистісного росту людини, її самореалізації, тим сильнішими стануть її соціальні потреби;

6) чим більше будуть задоволені соціальні потреби людини, тим сильніше актуалізуються потреби її особистісного росту та самореалізації;

7) чим менше будуть задоволені потреби особистісного росту людини, її самореалізації, тим активніше вони проявляться;

8) чим більше будуть задовольнятися потреби особистісного росту людини, її самореалізації, тим сильнішою вона стає [82].

Науковцем Ф. Герцбергом запропоновано мотиваційну теорію двох факторів (теорія задоволеності працею). Її основу складають фактори, що мають як мотиваційний, так і демотиваційний вплив на діяльність працівника. Всі фактори, що є впливовими на діяльність людини в певній виробничій ситуації, Ф. Герцбергом були диференційовані на мотивуючі («мотиватори») і гігієнічні. Такого висновку дослідник дійшов після проведеного опитування 200 конторських службовців і інженерів однієї лакофарбової фірми. Респондентами були описані ситуації, в яких вони ставилися до власної роботи позитивно, отже відчували найсильніше бажання працювати, і навпаки, коли робітники ставилися до власної роботи вкрай негативно, відчували небажання

працювати і незадоволеність випадком. Як результат цього опитування, Ф. Герцберг дійшов висновку, що задоволеність працею пов'язана передусім із внутрішніми (змістовними характеристиками), а невдоволеність – із контекстом роботи (зовнішніми характеристиками).

До «факторів умов праці» Ф. Герцбергом віднесені умови праці, розпорядок і режим роботи, заробітна плата, відносини з керівництвом, статус працівника, пільги тощо. Перелічені фактори умов праці не мають суттєвого мотиваційного впливу на дії працівника, проте їхня відсутність призводить до виникнення демотивації в його вчинках. До «мотиваційних факторів» Ф. Герцберг відносить: цікаву та змістовну працю, можливість професійного зростання, високий ступінь відповідальності, можливість творчої реалізації працівника, визнання керівництвом результатів роботи. Дослідник переконував, що з погляду цих факторів, процес знаходження задоволення та процес наростання незадоволення є двома абсолютно різними процесами. Отже фактори, що зумовлюють ріст незадоволення, при їхньому усуненні не завжди сприяють збільшенню задоволення і, навпаки, якщо певний фактор сприяє зростанню незадоволення, ніяк не свідчило, що при ослабленні впливу цього фактора задоволення буде рости [82, с. 230–231].

Теорія потреб Д. Маклелланда також відноситься до змістовних теорій мотивації, де обґрунтовано потреби вищого гатунку: досягнення (проявляється в бажанні працівника у своїй професійній діяльності досягати максимального результату), приналежності (передбачає приналежність до певної організації, активну взаємодію в колективі, формування дружніх стосунків), у владі (ґрунтується на бажанні контролювати та впливати на дії інших людей). Ця теорія може використовуватися під час процедури відбору на вакантні посади в роботі органів місцевого самоврядування [44, с. 285].

Розглянемо процесійні теорії мотивації. Вони не заперечують зв'язок потреб особи з її мотивацією, проте визначають інші фактори, що мають більш сильний вплив на діяльність людини.

Теорія С. Адамса або теорія справедливості є головною в мотивації праці. Вона дозволяє виокремити відчуття справедливості працівника порівняно з його колегами. Найчастіше порівнюють свої витрачені зусилля та отриману винагороду з ідентичними характеристиками колег. Відчуття в людини несправедливості призводить до виникнення в її діях демотивації. На думку дослідників, теорія справедливості є актуальною у процесі вивчення мотивації праці співробітників організацій і установ у постсоціалістичних країнах, тому що поняття «справедливості» в цих країнах активно культивувалося [44, с. 288].

Суттєвою для розуміння процесуальних теорій мотивації є теорія очікування В. Врума, яка ґрунтується на розумінні того, що наявність потреби не є єдиною необхідною умовою мотивації в досягненні мети. Особа повинна також сподіватися на те, що обраний нею тип поведінки справді приведе до отримання бажаного чи задоволення [7]. Ключову роль при цьому відіграє повнота реалізації 3-х факторів:

- витрачені додатково зусилля повинні забезпечити наявність очікуваного результату;
- винагорода, що реально отримана, має відповідати (бути валентною) очікуваному;
- за отриманий результат повинна бути очікувана винагорода.

Комплексною процесійною теорією мотивації, що передбачає елементи теорії справедливості і теорії очікувань, є модель Портера-Лоулера [7]. Її підґрунтям є п'ять складових частин: сприйняття, зусилля, отримані результати, міра задоволення та винагорода. Важливим моментом цієї теорії є встановлення співвідношення між результатами діяльності і винагородою працівника.

На переконання А. Колота, домінантні положення моделі Портера-Лоулера засвідчують, що в ланцюгу причинно-наслідкових зв'язків мотивація не є простим елементом. Модель демонструє, наскільки важливо об'єднати такі складники, як здібності, результати, зусилля, винагороди, сприйняття і задоволення в межах єдиної взаємозв'язаної системи [37, с. 46].

Типологічна модель В. Герчикова є однією з сучасних теорій мотивації, що була остаточно сформована в 1990-х рр. та досить активно застосовується в менеджменті. Ця теорія ґрунтується на зв'язку трудової поведінки та мотивації людини. Згідно з цією теорією існує 5 типів трудової мотивації працівника, а саме: господарська (працівник докладает максимальних зусиль для реалізації поставлених завдань, проте не терпить з боку керівництва постійного контролю), патріотична (працівник мотивується за допомогою стимулів моральних, на першому місці для нього є результати колективної діяльності), інструментальна (працівник зосереджений на гідній оплаті праці), професійна (основним мотивом діяльності працівника є зміст і процес діяльності) і люмпенська (для працівника характерною є мотивація уникнення, і найліпший спосіб для його стимулювання є негативна мотивація). Але, в чистому вигляді типи трудової поведінки людини зустрічаються рідко. Найчастіше працівники поєднують у собі приклади 2–3 типів. З метою визначення типу мотивації працівника автором пропонується тест «Motype». У роботі виділені 4 рівні забезпечення форм мотивації: нейтральний, базовий, допустимий, заборонений. Базовий рівень забезпечення форм мотивації є найоптимальнішим для того або іншого типу. Для допустимого рівня форм мотивації може бути використана та або інша форма. Нейтральний рівень форм мотивації означає, що застосована форма мотивації не впливає на активність працівника. На забороненому рівні форм мотивації не потрібно застосовувати форми мотивації, що не характерні для мотиваційного типу працівника [7].

Отже, розгляд теорій мотивації, їхньої природи й сутності, дозволяє дійти висновку, що мотивація є процесом, який протікає в самій людині та спонукає її поводитися в певний спосіб у конкретній ситуації. Вона є динамічною, а її зміни детерміновано відповідними обставинами.

Дослідженню навчальної мотивації присвячено чималу кількість праць українських науковців. Проаналізуємо ті надбання, що для нашого дослідження складають цінність.

В. Климчук у дисертаційному дослідженні «Психологічні детермінанти розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності» запропонувала теоретичну модель розвитку внутрішньої мотивації здобувачів освіти, що ґрунтується на виділенні 2-х рівнів регуляції діяльності: потребового й ціннісного, а відповідно, наявності у структурі внутрішньої мотивації диспозиційного та ситуативного компонентів; уточнила поняття «внутрішня мотивація»; виявила латентний період процесу розвитку внутрішньої мотивації, що є необхідним для інтеріоризації зовнішніх розвивальних впливів; розкрила проблему ціннісно-мотиваційної регуляції освітньої діяльності в аспекті розкриття взаємозв'язків між навчальною активністю і творчістю та ціннісною сферою особистості [34].

І. Козова виявила вплив психолого-педагогічних чинників на навчальну мотивацію здобувачів вищих медичних закладів освіти: організаційно-педагогічних (ознаки освітнього середовища: особистість педагога, організація спільної навчальної діяльності викладачів і здобувачів та їхня полісуб'єктна взаємодія, моделювання навчально-професійних ситуацій та діалогізація процесу навчання у формі теоретико-практичних задач та евристичних запитань, специфіка студентської групи), соціально-психологічних (соціальні вимоги та очікування, умови життєдіяльності та фахової самореалізації здобувачів), індивідуально-особистісних (мотиви, стереотипи, поведінкові стратегії; рівень інтелектуального розвитку здібностей, домагань і самооцінки, соціальної лабільності (тривожності, контактності) здобувачів) [36].

Стаття О. Браславської та О. Проценко присвячена обґрунтуванню необхідності формування професійної мотивації як важливого складника професійної підготовки майбутніх педагогів. Авторки запропонували шляхи формування професійної мотивації, проаналізували чинники, що є впливовими на формування професійної мотивації фахівців сфери освіти [5].

У монографії «Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей» висвітлюються проблеми формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти технічних

спеціальностей. В. Ключко та А. Коломієць запропоновано новий підхід до формування мотивів навчання, що ґрунтується на включенні в освітній процес матеріалів з історії науки з метою підвищення рівня мотивації здобувачів. Авторами укладено комплекс методичних рекомендацій щодо підвищення рівня мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів технічних спеціальностей [35].

У проведеному психологічному дослідженні навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів Р. Кириченко та А. Колодяжна звертають увагу на розвиток навичок у майбутніх фахівців, а саме нестандартне та креативне мислення, рефлексія власних дій, аналітичні здібності, зіставлення їх з метою діяльності, уміння знаходити оптимальні рішення і застосовувати глибокі, стійкі знання у професійній галузі, що безпосередньо залежить від високого рівня навчальної мотивації. Поліпшення якості підготовки фахівців та формування у них позитивної навчальної мотивації до обраного фаху є ключовими завданнями ЗВО, що напряду сприяє забезпеченню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені. Досягти формування позитивної мотивації до майбутнього фаху можливо тільки за умов наявності стійкої мотивації до навчальної і пізнавальної діяльності, що пов'язані з цією професійною діяльністю [31].

Дослідження С. Кузікової та С. Пухно є для нас важливим з огляду на те, що в ньому доведено: навчання в ЗВО супроводжується постійними змінами в мотивації студентів. Так, на початковому етапі навчання для більшості здобувачів пріоритетними є мотиви внутрішні, такі як система сформованих пізнавальних інтересів та бажання здобувати знання, що пов'язані з інтересом до обраного фаху. Пізніше формується інтерес до освітнього процесу та його результатів, що проявляється в набутті знань, умінь і навичок, а також у розвитку професійних та особистісних якостей, характерних для здобувачів старших курсів. Дослідження переконливо доводить, що здобувачі, які обрали професію та ЗВО за порадою близьких людей (родичів, друзів, авторитетних дорослих), мають менш виражені мотиви здобуття знань і досягнень у

порівнянні з тими, в кого є внутрішня пізнавальна мотивація. Перші здобувачі часто мають труднощі соціально-психологічної адаптації, пропускають заняття, не демонструють зацікавленості до навчання, не виконують завдання та можуть покинути навчання [42, с. 92].

Група дослідників на чолі з Л. Беш, піддавши аналізу сучасні можливості підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання, переконують, що: «основу формування позитивної мотивації здобувачів до отримання фахових знань складають два важливі мотиваційні складники – мотивація здобувача до оволодіння знаннями і мотивація педагогічної діяльності викладача. Гармонійне поєднання всіх мотивів та умов кожної із вказаних мотивацій уможливорює позитивний результат. Співпраця викладача і здобувачів у аудиторній і позааудиторній роботі, високий рівень викладання з використанням інноваційних методів навчання складає резерв для підвищення мотивації здобувачів до навчання» [2, с. 62].

Т. Савицька, Н. Маджар та І. Іотова стверджують, що роль викладача визначається не тільки його професійними знаннями, але і здатністю враховувати психологічні аспекти освітнього процесу та ефективно застосовувати методики викладання. Домінантною умовою успішної діяльності педагогічного працівника є його висока кваліфікація. Викладач ЗВО повинен відповідати визначеним критеріям, що формують його як особистість, як от: чутливість до педагогічних нюансів, широка ерудиція, розвинений інтелект, високий рівень моральності та культури, а також уміння застосовувати сучасні педагогічні технології. Такі особистісно-професійні якості формують педагогічний імідж викладача, який оточуючими сприймається як емоційно забарвлений образ, що відповідає соціальним очікуванням здобувачів освіти. Викладач передає свій досвід та знання студентам, які не тільки опановують фахову інформацію, але і вбирають моральні цінності, життєві уроки, манери поведінки та погляди. Щире, захоплене ставлення педагога до дисципліни суттєво підвищує його вплив на здобувачів, викликаючи в них бажання та справжній інтерес глибше досліджувати навчальний матеріал [64].

Стаття авторів В. Марків та І. Онищенко розкриває проблему формування в майбутніх учителів початкової школи мотивації до професійної діяльності засобами технології BYOD. Науковці, окрім того, що аналізують сутність понять «мотивація», «мотивація до професійної діяльності», також детально розкривають поняття «технологія BYOD» та обґрунтовують необхідність впровадження її в освітній процес ЗВО, що дозволить застосовувати персональні мобільні пристрої (планшет, нетбук, смартфон, електронну книгу, iPhone, iPad тощо) як інструменти для навчання. В. Марків та І. Онищенко детально розкривають функціональні можливості технології BYOD як засобу ефективного формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи, особливості цього процесу. Акцентовано, що впровадження в освітній процес ЗВО технології BYOD, реалізація її освітніх можливостей дозволить поліпшити професійну підготовку здобувачів освіти, індивідуалізувати й диференціювати процес навчання, раціонально використовувати форми подачі інформації [45].

О. Тамаркіна та Л. Байдак у своїй статті «Модернізація вищої освіти через цифрові технології» серед інших торкаються також і проблеми мотивації навчання в умовах онлайн та пропонують кілька стратегій, які допоможуть підтримувати її на високому рівні. Передусім вони наголошують, що студент повинен:

- визначити досяжні й конкретні цілі для свого навчання, якими можуть бути як короткострокова мета (завершення відповідного модуля), так і довгострокова (завершення курсу чи отримання сертифікату);
- укласти детальний план, що передбачає графік занять, терміни виконання завдань, відпочинок. Такий план допоможе організувати час і підтримувати систематичність у навчанні;
- обрати зручне для навчання місце, яке буде використовуватися для зосередженості та концентрації під час навчання;
- кожен здобувач освіти повинен нагороджувати себе за досягнення певної мети або завершення виконання завдань;

- оцінити прогрес, переглядаючи власні досягнення і визначаючи слабкі місця, що допоможе підтримувати мотивацію, адже демонструє, як здобувач освіти поступово досягає мети;
- віднайти підтримку у викладачів чи наставників, які нададуть рекомендації та зможуть відповісти на запитання;
- якщо виникне потреба, бути готовим до коригування плану та методів навчання, що сприятиме підтримці мотивації [72].

В. М. Дем'яненко та В. Б. Дем'яненко розглянуто ІКТ як основний змістовий фокус у системі підготовки вчителів. У роботі наголошується, що підготовка вчителя повинна бути орієнтована на впровадження процесів, які призведуть до появи проєктів, спрямованих на сприяння застосуванню інструментів, програм, ресурсів, послуг та середовищ. Обґрунтовано ефективність використання електронно-освітніх ресурсів та найдоцільніші шляхи раціонального добору мережних засобів освітнього середовища систем відкритої освіти, визначено найважливіші засоби та сучасні принципи, підходи систем відкритої освіти, визначено їх місце в підготовці майбутніх учителів [16].

Отже, навчальна мотивація є важливим аспектом успішного освітнього процесу, що демонструє рівень залученості здобувачів освіти, їхні інтереси до освітніх компонентів та здатність до самостійного навчання. Сучасна педагогічна наука володіє арсеналом різних підходів до розуміння мотивації, які, з метою підвищення ефективності навчання, можна імплементувати до освітніх реалій.

1.2. Сутність та структура поняття «навчальна мотивація»

Формування позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності не можливе без наявності стійкої навчальної мотивації. Адже мотивація сприяє ефективній підготовці фахівця, здатного глибоко і критично мислити, моделювати виробничі процеси, самостійно генерувати і втілювати нові ідеї у професійну діяльність.

Насамперед визначимося із поняттями «мотиви» та «мотивація».

А. Маслоу вказує, що мотив, як підстава до дії, наміру або вчинку, розпочинається з виникнення потреби особистості та завершується появою конкретного наміру [85].

Академік С. Гончаренко визначає «мотив» як спонукальну причину дій, учинків людини, спрямованих на задоволення потреб, те що штовхає на дії [74, с. 47].

Науковець В. Шапар у «Сучасному тлумачному психологічному словнику» подає таке означення поняття «мотив»: «1. Спонування до діяльності, пов'язані із задоволенням потреб суб'єкта; сукупність зовнішніх чи внутрішніх умов, що викликають активність суб'єкта і визначають її спрямованість (мотивація). 2. Предмет, ідеальний чи матеріальний, що спонукає і визначає вибір спрямованості діяльності, заради якого вона й здійснюється. 3. Усвідомлювана причина, що лежить у основі вибору дій та вчинків особистості» [81, с. 264].

У психологічному словнику зазначається, що: «мотив – це спонукальна причина дій та вчинків людини, зумовлених об'єктивними потребами» [60].

Отже, *мотив* є складним інтегральним, психологічним, соціально зумовленим утворенням. Мотивування діяльності особи зумовлене діалектикою потреби і мотиву. Потреби визначають мотиви, які під дією потреб перманентно розвиваються та перетворюються з окремих нестійких, у стійкі та складні. Мотив разом із потребами особистості спонукає людину до активної творчої діяльності. Така системоутворююча структура мотивів окреслює напрям та характер діяльності особистості. На її спрямованість до діяльності, на внутрішню її позицію та ефективність процесу формування професійних компетентностей впливає система домінуючих мотивів [7, с. 56].

В. Ключко, В. Коломієць проаналізувавши різні підходи до тлумачення поняття «мотив», пропонують розглядати його як комплекс стимуляторів, інтегрованих із потребами особистості, що спонукає її до діяльності. Мотив має

два складники: статичний (сталу характеристику) та динамічний (зосереджений на діяльній функції мотиву) [35].

Більшість дослідників акцентують на взаємозв'язку мотивів і цілей. У структурі людської діяльності вони виділяють їх розбіжність, переконують, що цей факт є генетично вихідним для людської діяльності, а збіг науковці розглядають як явище вторинне, як результат усвідомлення мотивів, що перетворює мотиви в цілі. Згідно теорії діяльності, ціль вказує на проміжний результат діяльності людини, здійснення якого виступає як важлива умова досягнення кінцевого результату, тобто мотиву.

Поняття «мотивація» є складним феноменом у педагогіці та психології. Ми поділяємо думку С. Гончаренка, згідно з якою термін «мотивація» є значно ширшим, ніж поняття «мотив» та визначається, як система мотивів чи стимулів, чинників, які детермінують відповідну поведінку, діяльність особистості [74, с. 48]. Це поняття включає мотиви, потреби, наміри, цілі, переживання тощо.

Наукові психологічні дослідження мотивацію передусім розглядають, як сукупність причин психологічного характеру, які визначають поведінку людини, її активність і спрямованість. Усестороннє розкриття причин, що пояснюють ту чи іншу поведінку людини, її дії, передбачає аналіз системи мотивів, якими визначається конкретна поведінка. При цьому мотиви поділяються на 3 групи: 1) прості мотиви, до яких належать потяги, хотіння та бажання; 2) складні мотиви, що включають схильності, інтереси та ідеали; 3) випадкові мотиви: почуття, афекти та звички [27].

Науковців визначають декілька складників мотивації:

– «сукупність факторів, які спонукають особистість до активності; всі мотиви, потреби, ситуативні фактори і стимули, що спонукають особистість до певної поведінки» [52, с. 278];

– «крім потреб і мотивів вагомим складником мотивації є стимули, зміст яких можна пояснити як спонукання до дії в конкретному напрямку. Стимул (від лат. stimulus – підбивання на щось, підбурювання) – спонукання,

ефект якого залежить від психіки особи, її почуттів, настрою, поглядів, інтересів» [32, с. 110].

Формування мотивації можливе тільки за умови, що людині вдається пов'язати особистісні цінності з метою. Чим більш особистісніші цінності пов'язані з кінцевим результатом майбутньої діяльності, тим більше внутрішні мотиви підживлюватимуть мотивацію особистості.

Т. Левченко констатує, що: «мотивація є енергетичним ресурсом різних видів діяльності суб'єкта. З розвитком мотивації підвищуються інтелектуальні можливості та творча активність суб'єкта» [43, с. 2].

Отже, аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить, що серед науковців немає єдності щодо розуміння змісту та структури мотивації особистості. Всі трактування цього поняття можна умовно поділити на два підходи: розгляд мотивації як сукупності спонукальних мотивів чи факторів; мотивація розглядається як динамічний процес, під час якого формуються спонукування до певної діяльності, здійснюється вибір між різними можливими діями, підтримується і регулюється цілеспрямована активність.

Навчальну мотивацію відносять до приватного виду мотивації, що включена у відповідну діяльність, у даному випадку в навчальну діяльність.

Слушною є думка Т. Годованюк та В. Ачкан, які вважають, що: «мотивація є головним елементом освітнього процесу, стрижнем, навколо якого формуються професійні якості майбутнього педагога» [10, с. 12].

Мотивація передусім надає сенсу процесу навчання, стимулюючи інтерес та бажання до здобуття нових знань. Завдяки їй можна здолати труднощі та досягти високих якісних результатів навчання. Недостатня мотивація здобувачів освіти утруднює сприйняття нової інформації, ускладнює особистісний розвиток на всіх етапах життєдіяльності. Здобувачі без внутрішнього прагнення досить складно справляються з інтелектуальною діяльністю, що спричинює зниження їхньої успішності. Отже, мотивація до навчання є однією з ключових умов успішної реалізації завдань освітнього процесу. Вона сприяє не тільки розвитку інтелекту здобувачів, але й є

драйвером щодо удосконалення особистості взагалі. Формування навчальної мотивації є одна з важливих проблем, обумовлених оновленням змісту освіти та постановою завдань формування самостійних здібностей студентів, їх активної життєвої позиції й пізнавальних інтересів. Для досягнення такої мети варто активізувати ті ресурси, що сприятимуть виникненню та підтримці інтересу здобувачів до вивчення нового. Тобто ми можемо констатувати, що від мотивації залежить успішність здобувачів, глибина знань, бажання та здатність до навчання упродовж усього життя [5].

Досить цікаву думку щодо мотивації навчання знаходимо в дослідженні Л. Середюк. Вивчення мотивації дослідниця, передусім, уважає аналізом причин та факторів, які ініціюють та енергетизують активність особи, а також спрямовують її, підтримують та приводять до завершення певного поведінкового акту. Вона визначає мотивацію учіння не як сукупність мотивів або потреб людини, а як динамічний чинник функціонування організму, що підтримується складною структурно-рівневою мотиваційною системою, системоутворюючим фактором якої (мотивації учіння) є саморозвиток особистості [66].

У визначенні В. Жукова, мотивація навчання є психологічною характеристикою інтересу студента до засвоєння знань, набуття ним певних умінь і навичок [24].

Дослідниця О. Іванова виокремлює сукупність показників мотивації навчання: в системі особистісно-значущих видів діяльності здобувача; серед значущих та основних суб'єктів здобувача; яка роль викладача, чи здійснює він прямий вплив на навчальну мотивацію здобувача; як здобувач відноситься до навчання, мотиви навчання; яке ставлення до навчальних предметів здобувача, улюблені та нелюблені дисципліни [28].

Науковець Л. Жданюк виокремлює сукупність показників мотивації навчання: місце навчання в системі особистісно-значущих видів діяльності здобувача; роль педагога як особистісно-значущого суб'єкта для здобувачів; ставлення до навчання (співвідношення пізнавальних та соціальних мотивів

навчання студента в ієрархії мотивів); ставлення студента до дисциплін [23].

О. Морозова, розкриваючи методику формування мотивації педагогічної діяльності в майбутніх учителів музики, робить висновки, що мотивація є одним із важливих чинників (поряд зі знаннями, здібностями та навичками), що безпосередньо забезпечує успіх майбутньої педагогічної діяльності. Така мотивація передбачає емоційно-ціннісне ставлення педагога до своєї праці, потребу в активному впливі на інтелектуальну, морально-емоційну та вольову сфери особистості вихованців, у здійсненні освітнього процесу на засадах співпраці і гуманізму, що сприятимуть ефективному розв'язанню педагогічних завдань; прагнення викладача до цілеспрямованого та постійного педагогічного самовдосконалення. Формування мотивації педагогічної діяльності розпочинається з появи потреби та закінчується виникненням наміру здійснювати таку діяльність і усвідомленням необхідності досягнення поставленої мети. Такий процес передбачає оволодіння соціальним досвідом, знаннями і вміннями; накопичення власного досвіду; успіхи в навчанні та позитивне ставлення до праці педагога [50].

Дослідники О. Кочарян, Є. Фролова та В. Павленко переконані, що у навчанні мотивом є спрямованість здобувача на різні боки навчальної діяльності. Сюди входить спрямованість здобувача, і оволодіння знаннями, і похвала батьків, і отримання позитивної оцінки, і встановлення бажаних стосунків із однокласниками. Отож, навчальна діяльність і навчальна поведінка спонукаються не єдиним мотивом, а сукупністю різноманітних мотивів, що доповнюють один одного, переплітаються, перебувають у відповідному співвідношенні між собою [41].

На переконання С. Микитюк, «мотивація навчання складається з багатьох складників, які змінюються і вступають у нові відносини один із одним (суспільні ідеали, зміст навчання для здобувача, його мотиви, цілі, інтереси, емоції тощо). Отож, становлення мотивації є непростим: зростання позитивного або негативного ставлення до навчання, ускладнення мотиваційної сфери, спонукань, що входять до неї, встановлення нових, зріліших, іноді

суперечливих відносин» [47].

Отже, мотиви можуть бути пізнавальними, коли вони пов'язані зі змістом навчання, та соціальними, якщо вони пов'язані зі спілкуванням здобувачів один з одним та викладачами.

К. Назаренко [53] розкриває наступні види пізнавальних мотивів. Передусім, широкі пізнавальні мотиви, що орієнтують на оволодіння новими знаннями. Існування таких мотивів у освітньому процесі є реальним успішним виконанням навчальних завдань; позитивне ставлення до необов'язкових завдань; звернення до викладача за додатковими завданнями, готовність до прийняття; звернення до навчальних завдань у вільний час. Широкі пізнавальні мотиви – це інтерес до нових цікавих явищ, фактів чи до суттєвих властивостей явищ, до перших дедуктивних висновків, чи інтерес до закономірностей у навчальному матеріалі, до ключових ідей, до теоретичних принципів. Навчально-пізнавальні мотиви визначають орієнтацію здобувачів на засвоєння способів добування знань. Проявами таких мотивів у освітньому процесі є самостійне звернення здобувачів до пошуку способів вирішення проблеми, до їхнього зіставлення; повернення до аналізу способу вирішення задач після отримання правильного результату; характер запитань до педагога та запитання, що стосуються теоретичного змісту курсу та пошуку способів розв'язання задач; інтерес до аналізу власних помилок; інтерес під час переходу до нової дії, до уведення нового поняття; самоконтроль під час роботи як умова зосередженості та уваги. І насамкінець, мотиви самоосвіти, що спрямовують здобувачів на самостійне вдосконалення методів опанування знаннями. Проявами таких мотивів у освітньому процесі є, насамперед, звернення до викладача із запитаннями про способи раціональної організації навчальної роботи та прийоми самоосвіти, участь у обговоренні таких способів; всі реальні дії щодо самоосвіти.

Соціальні мотиви також включають ряд мотивів. Це широкі соціальні мотиви, що демонструють прагнення отримувати знання з урахуванням усвідомлення соціальної відповідальності, необхідності бути корисним сім'ї,

суспільству. Вузькі соціальні мотиви, так звані позиційні, що перебувають у прагненні зайняти відповідну позицію, місце у відносинах з оточуючими, заслужити авторитет, отримати схвалення. Проява таких мотивів у освітньому процесі пов'язана з прагненням взаємодії з однолітками, наміром з'ясувати ставлення товаришів до своєї роботи; ініціативою та безкорисливістю у справі допомоги товаришам; відгуком на прохання товариша про допомогу; характером спроб передати товаришам нові знання та способи роботи; прийняттям та внесенням пропозицій щодо участі в колективній справі чи роботі; реальним включенням до праці, готовністю взяти участь у взаємоконтролі. Мотивація добробуту виявляється у прагненні отримати тільки схвалення з боку викладачів, товаришів та батьків. Соціальні мотиви, мотиви соціальної співпраці, що виявляються в бажанні взаємодіяти і спілкуватися з іншими людьми, прагненні аналізувати, усвідомлювати способи, форми свого співробітництва та взаємовідносин із товаришами та викладачами, їх удосконалювати. Проявами таких мотивів у освітньому процесі є прагнення здобувачів усвідомити способи колективної роботи та їх удосконалити, прагнення пошуку найоптимальніших їх варіантів, цікавість до переключення з колективної роботи на індивідуальну і навпаки [53].

Науковці Р. Коробкіна та О. Невоєнна мотиви навчання диференціюють на зовнішні та внутрішні. На їхню думку, зовнішні мотиви передбачають престиж професії, досягнення успіху, можливості для розширення соціальної взаємодії. Зі свого боку, внутрішні мотиви пов'язані з пізнавальною потребою та емоційним задоволенням, що виникають під час процесу пізнання [39, с. 31].

В. Климчук уточнено поняття «внутрішня мотивація» як складного динамічного системного утворення, розвиток якого характеризується набуттям ціннісного статусу ситуативними потребами в самодетермінації, компетентності та значущих міжособистісних стосунках [34].

Внутрішні мотиви відіграють домінуючу роль у формуванні мотивації до навчальної діяльності. Адже вони забезпечують задоволення як від самого процесу навчання, так і його результатів. До таких мотивів відноситься

пізнавальний мотив, суть якого у прагненні здобувати нові знання та опановувати нові методи пізнання; мотив самодетермінації, що відображає бажання відчувати себе активним учасником взаємодії з оточенням та освітнім процесом; мотив самовдосконалення, який передбачає прагнення підвищувати свою компетентність та професійну майстерність. Важливу роль у мотивації відіграють також і зовнішні мотиви, які, хоча й є опосередкованими, істотно стимулюють навчальну діяльність здобувачів. Серед них: мотив професійний, який демонструє прагнення стати конкурентоспроможним фахівцем та майстерно оволодіти обраною професією; мотив досягнення, що свідчить про бажання досягати успіху в навчанні та повсякчас перевершувати свої попередні результати; мотив обов'язку, який розкриває почуття відповідальності перед одногрупниками за результати своєї навчальної діяльності; мотив комунікативний, що демонструє прагнення до ефективної співпраці та продуктивної взаємодії з іншими учасниками процесу навчання; мотив самоутвердження, що відображає бажання зайняти гідне місце в колективі та отримати визнання батьків і друзів, викладачів; а також мотив прагматичний, що зосереджується на практичній цінності навчання та його значенні для майбутнього життєвого шляху [4].

Дослідник М. Кот диференціює види мотивації на: пряму, непряму та спонукальну мотивацію. На його думку: «пряма мотивація ґрунтується на змістовності праці, усвідомленні своїх досягнень та їх визначенні суспільством, почутті відповідальності й самореалізації особистості у процесі праці; непряма мотивація ґрунтується на матеріальній зацікавленості, рівні напруженості праці, на формах оплати праці; спонукальна мотивація ґрунтується на страху та обов'язках, невпевненості в завтрашньому дні. Класифікаційними ознаками мотивації є: вплив часу (поточна мотивація, перспективна мотивація, професійна мотивація); вплив на свідомість особи (соціально-економічна мотивація, соціально-психологічна мотивація)» [40, с. 131].

Не всі мотиви однаково впливають на навчальну діяльність. Одні з них – провідні, а інші є другорядними.

Дослідниця О. Кабанська переконує, що мотивом, найадекватнішим навчальній діяльності, є спрямованість здобувачів на оволодіння новими способами дій, адже саме засвоєння способів перетворення об'єктів, що вивчаються, веде до збагачення суб'єкта навчальної діяльності й тому складає відмінність, своєрідність навчальної діяльності від усіх інших видів діяльності [29].

Академік І. Зязюн вважає, що особливість мотиву як одного з боків мотиваційної сфери в тому, що він тісно пов'язаний із змістом, особистісною значущістю такої діяльності: якщо змінюється мотив, заради якого здобувач навчається, то така ситуація принципово перебудовує зміст усього навчання, відбувається зрушення мотиву з соціального на пізнавальний. Здобувач прагне навчатися не лише, щоб отримати хорошу оцінку, а щоб оволодіти новими знаннями [27].

Виділяють і такі групи мотивів: прагматичні мотиви, професійна мотивація, пізнавальні мотиви, мотиви соціального та особистісного престижу, широкі соціальні мотиви. Серед них позитивними, на нашу думку, є пізнавальний мотив, професійний мотив, мотив досягнення успіху (до якого включено широкі соціальні мотиви, мотиви особистісного та соціального престижу), негативними – прагматичні мотиви, мотив уникнення неприємностей [35, с. 21]

Науковці стверджують: «формування навчальної мотивації студентів є однією з важливих проблем сучасної вищої школи, що обумовлене оновленням змісту навчання, завданнями формування в майбутніх фахівців умінь самостійного набуття знань і здійснення самоконтролю. Процес формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів розглядається дослідниками як поетапний, динамічний і керований процес, що веде до формування стійкого позитивного ставлення до навчання в цілому» [7, с. 117].

Формування мотивів навчально-професійної діяльності є процесом інтерналізації норм, цінностей і цілей, що притаманні професійній діяльності. Критерієм його успішності є прийняття особистістю професії, що здійснюється

через поетапне формування мотивів, де кожен з етапів сприяє глибшому усвідомленню значення навчання для майбутньої професійної діяльності.

Т. Шанскова, О. Мірошніченко та Ж. Кушева стверджують, що під час вивчення мотивації важливим є виявлення її реальних рівнів і можливих перспективи для кожного здобувача та групи загалом. Домінантні етапи становлення мотивів передбачають такі кроки: 1) актуалізацію звичних мотивів і на цій основі постановку нових цілей; 2) у процесі реалізації визначених цілей позитивне підкріплення мотиву; 3) на основі досягнутого виявлення нових мотивів; 4) появу в мотивів нових якостей, зокрема стійкості [80].

Науковці Л. Дзюбка та Л. Гриценюк диференціюють методи, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність, на 2 групи. Перша група методів сприяє формуванню пізнавального інтересу. Вони активізують інтелектуальний потенціал студентів, допомагають здобувачам розвивати зацікавленість у змісті навчального матеріалу та сприяють бажанню глибше вивчати освітній компонент. Друга група методів спрямована на стимулювання відчуття відповідальності та обов'язку в освітньому процесі. Вони акцентують увагу на важливості навчання як соціальної та особистісної цінності, підкреслюючи відповідальність здобувачів за свої дії та результати; допомагають формувати у здобувачів розуміння, що навчання є не тільки особистим інтересом, а й важливою складовою частиною їхнього майбутнього [18].

А. Колчигіна переконана, що мотивація навчання здобувачів ЗВО залежить від таких чинників: своєрідності організації системи освіти закладу, організація освітнього процесу, вікові, когнітивні, особистісні, емотивні та індивідуально-психологічні особливості здобувачів, особистісні характеристики професорсько-викладацького складу ЗВО, специфіка навчальних дисциплін. Домінантність у процесі формування професійних компетентностей здобувачів ЗВО науковиця відводить рівню сформованості мотивації досягнень [38, с. 47].

У процесі формування мотивації до навчальної діяльності здобувачів ЗВО не останню роль відіграють самі студенти: «приймаючи рішення про свою майбутню професійну діяльність, здобувачі передусім визначають для себе сенс подальшого професійного самовизначення: відповідають на питання, заради яких значущих цілей варто розвиватися у професії та наскільки їхня спеціальність сприяє досягненню конкретних результатів, пов'язаних із цими цілями. Тому, на наше переконання, мотиваційна готовність здобувача не лише впливає на їхнє ставлення до обраної спеціальності, а й спрямовує на вивчення її змісту» [22, с. 141].

У межах даного дослідження під *навчальною мотивацією* будемо розуміти систему мотивів, що спонукають здобувачів освіти оволодівати знаннями і способами пізнання, зокрема й основами майбутньої професійної діяльності, свідомо ставитись до навчальної діяльності та виявляти пізнавальну активність.

Також зауважимо, що такі поняття, як «навчальна мотивація», «мотивація навчання», «мотивація діяльності навчання», «мотиваційна сфера студента» у проаналізованих нами дослідженнях використовуються як синонімічні.

Для нашого дослідження складає цікавість робота, де визначено термін «професійна мотивація». Так, дослідники В. Марків та І. Онищенко переконані, що: «мотивація до професійної діяльності – це сукупність спонукальних чинників, які визначають активність особистості, її систему потреб, мотивів, інтересів, прагнень, ціннісних орієнтацій, стимулів, настанов, спрямованих на свідомий вибір професії та тривале виконання обов'язків, пов'язаних з цією професією» [45, с. 140]. Також науковці впевнені, що розвиток системи вищої педагогічної освіти на основі особистісно орієнтованої педагогіки вимагає пошуку засобів навчання, що дозволять максимально реалізувати різні форми самостійної діяльності майбутніх педагогів та сприятимуть формуванню в них мотивації до професійної діяльності [45, с. 141].

Навчально-професійна мотивація є домінантним чинником розвитку особистості та професіоналізму. Суть формування у здобувачів вищої освіти

мотивів навчально-професійної діяльності полягає у створенні умов, які будуть максимально наближені до реальних професійних ситуацій. Це дозволить безпосередньо впливати на мотиваційні аспекти формування майбутнього фахівця, розширюючи їх структуру новими складниками, що глибше відображають сприйняття навчально-професійної діяльності. Важливими складниками є: розвиток мотивів професійної діяльності, підкріплення позитивного ставлення до обраного фаху, вдосконалення своєї ідентичності як суб'єкта праці у визначеній галузі.

У результаті здійсненого дослідження науковців Т. Поясок, О. Беспарточна та Г. Москалик доходять висновку про те, що: «показниками сформованості позитивної навчально-професійної мотивації у майбутнього педагога є перевага внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації над зовнішньою негативною; переважання оптимальних мотиваційних комплексів над неоптимальними; переважання у структурі чинників, які виражають ставлення до професії як творчої, що вимагає самовдосконалення; перевага мотивації успіху над мотивацією уникнення невдач [59, с 189].

Отже, представимо структуру навчальної мотивації як взаємозв'язок наступних компонентів:

– *когнітивний (пізнавальний)*, що характеризує пізнавальну спрямованість особистості здобувача вищої освіти та передбачає інтерес до знань, здатність усвідомлювати значущість освітньої діяльності для особистісного розвитку та професійного становлення;

– *емоційний*, який сприяє, або навпаки перешкоджає, процесу навчання. Позитивні емоції, що виникають під час пізнання посилюють мотивацію здобувачів освіти, тоді як негативні емоції можуть її послаблювати;

– *оціночний* пов'язаний із самооцінкою та рівнем саморефлексії здобувачів освіти. Ті студенти, які здатні адекватно оцінювати власні можливості та досягнення в навчанні, є більш вмотивованими до навчання;

– *соціальний* характеризує оточення (друзі, близькі, рідні, викладачі, одногрупники, батьків) та соціально-культурні умови, які в формуванні

навчальної мотивації є важливим фактором. Здобувачі освіти, які отримують підтримку, частіше виявляють позитивну мотивацію до навчання;

– *вольовий* включає здатність здобувачів освіти до контролю своєї освітньої діяльності, зосередження на досягненні поставленої мети, подолання труднощів тощо.

Отже, мотивація до навчальної діяльності студентів ЗВО є складним і багатовимірним процесом, що включає когнітивний (пізнавальний), емоційний, оціночний, вольовий, соціальний компоненти. Вона може бути внутрішньою, тобто ґрунтуватися на інтересах і потребах особистості, та зовнішньою, тобто обумовленою зовнішніми стимулами.

Висновки до розділу першого

1. Зарубіжними науковцями розроблено значну кількість теорій мотивації. Найвідомішими є змістовні (А. Маслоу, Ф. Герцберг, Д. Маклелланд та ін.) і процесійні (В. Врум, П. Лаулер та ін).

З'ясовано, що дослідженню навчальної мотивації присвячено праці низки українських науковців. Серед них роботи, що розкривають теоретичні моделі розвитку внутрішньої мотивації здобувачів освіти; психолого-педагогічні чинники та шляхи формування навчальної мотивації; сучасні можливості підвищення мотивації студентів до навчання; особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей ЗВО; психологічні дослідження навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів; методичні аспекти формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти різних спеціальностей, зокрема і засобами інформаційно-комунікаційних технологій; усі аспекти педагогічної діяльності та якості, якими має володіти викладач ЗВО у процесі формування навчальної мотивації. Їх аналіз дозволяє констатувати, що мотивація до навчальної діяльності є важливим чинником успішного освітнього процесу.

2. Аналіз психолого-педагогічних джерел дозволяє дійти висновку, що, мотив є складним інтегральним, психологічним, соціально зумовленим

утворенням. Мотивування діяльності особи зумовлене діалектикою потреби і мотиву. Потреби визначають мотиви, які під дією потреб перманентно розвиваються та перетворюються з окремих нестійких, у стійкі та складні.

Нині серед науковців немає єдності щодо розуміння змісту та структури мотивації особистості. Всі трактування цього поняття можна умовно поділити на два підходи: розгляд мотивації як сукупності спонукальних мотивів чи факторів; мотивація розглядається як динамічний процес, під час якого формуються спонукання до певної діяльності, здійснюється вибір між різними можливими діями, підтримується і регулюється цілеспрямована активність.

Більшість дослідників виділяють два типи мотивації: внутрішню і зовнішню. Внутрішня і зовнішня мотивація може суттєво впливати на поведінку людини. При цьому внутрішня мотивація має позитивний вплив на пізнавальні процеси й на особистість у цілому. Внутрішньо вмотивована діяльність не має заохочення (є самоціллю), крім самої активності. Також виділяють два основні типи мотивів: пізнавальні (цілеспрямованість на опанування знаннями) та соціальні (комунікація й підтримка від одногрупників і викладачів).

У межах даного дослідження під *навчальною мотивацією* будемо розуміти систему мотивів, що спонукають здобувачів освіти оволодівати знаннями і способами пізнання, зокрема й основами майбутньої професійної діяльності, свідомо ставитись до навчальної діяльності та виявляти пізнавальну активність.

Мотивація навчальної діяльності залежить від таких факторів, як от: рівень розвитку студентської групи; індивідуальні особливості студентів; організація освітнього процесу; відношення викладачів до дисциплін, які вони викладають та до особистості здобувача освіти; освітні програми, професійні якості викладача тощо.

Отже, мотивація до навчальної діяльності студентів ЗВО є складним і багатовимірним процесом, що включає когнітивний (пізнавальний), емоційний, оціночний, вольовий, соціальний компоненти. Вона може бути внутрішньою,

тобто ґрунтуватися на інтересах і потребах особистості, та зовнішньою, тобто обумовленою зовнішніми стимулами.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Важливим аспектом формування ефективної навчальної мотивації є створення відповідних педагогічних умов, які сприяють активній участі здобувачів у освітньому процесі, формуванню їх самостійності та розвитку інтересу до знань.

Тлумачний словник сучасної української мови поняття «умова» трактує, як необхідну обставину, що уможливорює створення, здійснення, утворення чого-небудь чи чомусь сприяє [9, с. 1506].

А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий, В. А. Козаков та ін. педагогічні умови розглядають як чинники, які є впливовими на процес досягнення мети. Науковці поділяють їх на зовнішні (позитивні відносини викладача та здобувача; об'єктивність оцінки освітнього процесу; місце навчання, приміщення, психологічний клімат тощо) та внутрішні (індивідуальні особливості здобувачів (здоров'я, характер, досвід, навички, уміння, мотивація тощо) [56].

З метою визначення педагогічних умов формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій звернемося до напрацювань науковців, присвячених цій проблемі.

Науковці І. Нікітіна та І. Мартич обґрунтовують такі психолого-педагогічні умови, що є впливовими на формування стійкої професійної мотивації у здобувачів освіти:

– розвиток та підтримка намірів здобувачів освіти проявити себе через навчально-професійну діяльність завдяки формуванню в них ієрархії ціннісних орієнтацій професійної діяльності;

- активізація розвитку професійних якостей здобувачів освіти, їхніх здібностей до саморегуляції;
- створення для здобувачів освіти ситуації успіху та усвідомлення власного особистісного зростання на високому рівні реалізації здібностей;
- врахування у процесі формування мотивації професійних досягнень таких критеріїв: навчальна діяльність визначається вимогами освітнього компоненту та можливостями зони найближчого й актуального розвитку кожного здобувача; індивідуалізація процесу навчання; об'єктивність оцінювання як показника особистісних досягнень здобувачів освіти [54, с. 210].

Професорка Т. Доцевич визначає такі психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнень у здобувачів освіти:

- розвиток внутрішньої мотивації здобувачів освіти;
- створення безпечного і підтримуючого освітнього середовища;
- застосування позитивного підкріплення через регулярне заохочення здобувачів освіти на прогрес і досягнення;
- індивідуалізація навчання з метою пошуку шляху до успіху;
- розвиток відповідальності й саморегуляції за свої досягнення;
- формування досяжних і реалістичних цілей для бачення свого прогресу та відчуття задоволення від досягнень [19].

Дослідник О. Савченко до сукупності психолого-педагогічних умов формування пізнавальних потреб й інтересів, як складників навчальної мотивації, відносить такі:

- збагачення змісту навчання цікавим особистісно зорієнтованим матеріалом;
- врахування емоційності навчального матеріалу;
- гуманне ставлення викладача до здобувачів освіти;
- формування та розвиток у особистоті студента адекватної самооцінки, прагнення до саморозвитку;
- виховання почуття обов'язку, відповідального ставлення до процесу навчання;

- активне застосування в освітньому процесі інноваційних технологій, що сприяють розвитку творчих здібностей здобувачів;
- оволодіння здобувачами освіти способами самостійного пошуку інформації навчально-пізнавального змісту;
- розвиток у процесі навчання у здобувачів освіти креативного мислення та інтелектуальних здібностей;
- задоволення потреби в комунікуванні між учасниками освітнього процесу [65].

Н. Черняк, здійснивши аналіз наукових джерел стосовно формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності, визначила умови, що впливають на означений процес. Такими умовами є:

- професіоналізм науково-педагогічного працівника (бажання та вміння навчити);
- ставлення до здобувачів освіти як до компетентних особистостей;
- сприяння самовизначенню здобувачів освіти, розвиток у них позитивних емоцій;
- організація освітнього процесу як процесу пізнання;
- застосування методів, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність;
- усвідомлення найближчої та кінцевої мети навчання;
- професійна спрямованість освітньої діяльності;
- доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується науково-педагогічним працівником на занятті;
- постійне створення ситуації успіху для невпевнених у власних силах здобувачів освіти [79].

О. Браславська та Л. Озерова переконані, що: «мотивація професійної діяльності, створення умов для формування творчої особистості студента є одним із завдань, що ставлять перед собою ЗВО, тому що саме професійне зростання майбутніх працівників освіти безпосередньо впливає як на розвиток

особистості здобувачів, так і на успішне функціонування закладу освіти загалом» [4, с. 22].

С. Єрохін, Ю. Нікітін та І. Нікітіна впевнені, що: «ефективність формування у здобувачів високих рівнів професійної мотивації визначається відповідними умовами: навчання на оптимальному рівні складності, що визначається вимогами освітньої програми, а також можливостями і властивостями зони найближчого й актуального розвитку кожного здобувача; індивідуалізація процесу навчання, аби надати можливість кожному здобувачеві відчувати й пережити власний досвід; застосування моральної й педагогічної оцінок як об'єктивних показників індивідуальних досягнень здобувачів, а не засобу їх заохочення або покарання» [21, с. 26].

А. Колот, проаналізувавши специфіку навчальної мотивації, доводить, що у ЗВО мають бути створені такі педагогічні умови для формування мотивації до навчальної діяльності як:

- застосування аспектів профорієнтації при викладанні домінантних освітніх компонентів;
- надання інформації щодо опанування змісту, форм, засобів і методів майбутньої професійної діяльності;
- упровадження модульної системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти;
- дотримання принципів взаємозв'язку теорії і практики, послідовності моделювання в навчанні, комплексної підтримки професійної діяльності майбутніх фахівців;
- забезпечення навчально-методичними, довідковими та науковими виданнями, сучасним обладнанням;
- організація самостійної роботи здобувачів освіти, яка сприяє їм оволодівати раціональними методами розумової і навчальної діяльності [37].

Колектив авторів наукової монографії на чолі з О. Васюк до педагогічних умов формування навчальної мотивації здобувачів освіти відносить:

- професіоналізм науково-педагогічного працівника (бажання та вміння навчати);
- оптимальне структурування змісту освітніх компонентів у аспекті збагачення їх особистісно зорієнтованим матеріалом;
- використання ефективних форм, методів та педагогічних технологій, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та враховують їх професійну спрямованість;
- розвиток в освітньому процесі креативного мислення, творчих та комунікативних здібностей здобувачів освіти;
- створення «ситуації успіху»;
- стимулювання мотивів у здобувачів освіти саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення;
- використання ефективної системи стимулювання та заохочення кожного здобувача освіти;
- виховання у здобувачів освіти відповідального ставлення до навчання, почуття обов'язку [7, с. 129–130].

На думку Н. Клименко, педагогічними умовами ефективного формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності здобувачів ЗВО гуманітарного профілю є:

- організація освітньої діяльності, що ґрунтується на особистісно орієнтованому підході, що сприятиме активізації мотиваційних компонентів особистості здобувачів освіти через забезпечення їхньої суб'єктної позиції на всіх етапах перебігу навчального заняття: мотиваційному, операційно-пізнавальному, оціночно-рефлексивному, а також під час самостійної роботи;
- добір змісту освітніх компонентів має стимулювати активну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти через орієнтацію на їхні професійні, загальнолюдські, статеві та вікові потреби;
- усвідомлення практичного значення змісту освітніх компонентів для професійного та особистісного становлення здобувачів освіти;

– методи, форми та засоби освітньої діяльності інтерактивного, проблемного і науково-дослідного характеру, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти під час аудиторної, позааудиторної та самостійної роботи [33].

Л. Хоменко обґрунтовує наступні педагогічні умови, які на її думку, є найефективнішими для формування мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики:

- управління процесом формування мотивації здобувачів освіти до музично-педагогічної діяльності;
- підвищення музично-теоретичної обізнаності у сфері музичної педагогіки;
- створення ситуацій успіху під час реалізації творчого потенціалу здобувачів освіти.
- забезпечення самоактуалізації та рефлексивності під час вивчення музичних творів [76].

Для нашого дослідження важливою є робота Т. Поясок, О. Беспарточної та Г. Москалик «Педагогічні умови забезпечення навчально-професійної мотивації майбутнього педагога», в якій педагогічними умовами формування навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів визначені:

- зміну освітнього процесу з метою наближення навчальної діяльності до соціальних і предметних умов майбутньої професійної діяльності;
- організацію активної проби сил здобувачів освіти у професійній діяльності на підґрунті накопичення досвіду вирішення виробничих питань;
- організацію системи взаємин у освітньому процесі за моделлю «студент-студент», «суб'єкт-суб'єкт», «викладач-професіонал-студент»;
- в аспекті значущого технологічного елемента введення спеціально організованої рефлексії в навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти й управління нею;
- системну корекцію діяльності викладачів педагогічних ЗВО з проєктування навчальних занять, встановлення взаємодії між науково-

педагогічними працівниками при організації аудиторної, позааудиторної діяльності здобувачів освіти, а також професійної під час виробничої педагогічної практики [59].

На думку В. Марків та І. Онищенко, однією з ефективних умов формування мотивації до професійної діяльності здобувачів освіти є професійна компетентність самого педагога, який має володіти інноваційними формами і методами організації як аудиторної, так й позааудиторної роботи із застосуванням сучасних технологій, що сприятиме формуванню в майбутніх фахівців позитивного емоційного ставлення до процесу пізнання, мотивації учіння, критичного мислення [45, с. 138].

На думку М. Мороз та Б. Брилін, для формування позитивної мотивації навчальної та науково-дослідної діяльності майбутніх бакалаврів у педагогічному коледжі варто дотримуватися таких умов:

- формування пізнавальної активності, самостійності та інтелектуальної ініціативи у прийнятті рішень щодо вибору змісту і шляхів самоосвіти;
- розвиток у здобувачів освіти практичних почуттів через включення їх у різні форми позааудиторної виховної роботи;
- застосування міжпредметних зв'язків та зв'язків між засвоєнням знань і збагаченням свого досвіду та функціями і вимогами майбутньої професійної діяльності;
- розвиток самокритичності, самооцінки щодо вирішення навчальних завдань із різних освітніх компонентів;
- організація особистісно орієнтованого освітнього середовища, сприятливого для формування у здобувачів освіти мотивації навчальної діяльності;
- розробка заходів щодо стимулювання поглибленого вивчення вибіркового освітнього компонентів, участі в роботі молодіжних наукових товариств тощо;
- стимулювання експериментальної, дослідницької, самоосвітньої діяльності під час реалізації змісту освіти на основі міжпредметної взаємодії;

проведення серед здобувачів освіти інтегрованих професійних олімпіад, конкурсів [49].

У розрізі нашої роботи під *педагогічними умовами формування навчальної мотивації у студентів ЗВО* будемо розуміти сукупність обставин, які забезпечують створення особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, яке спрямоване на розвиток креативного мислення, творчих здібностей, заохочує до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення та стимулює навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти з метою формування їхніх професійно-особистісних якостей.

Аналіз наукової літератури із проблеми формування навчальної мотивації здобувачів освіти дозволяє визначити такі педагогічні умови ефективного формування вказаної якості особистості засобами інформаційно-комунікаційних технологій:

– професіоналізм науково-педагогічних працівників (бажання та вміння навчати);

– використання ефективної системи стимулювання та заохочення кожного здобувача освіти, створення «ситуації успіху»;

– розробка та впровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, спрямованого на формування особистісних та професійних якостей здобувачів;

– створення у ЗВО особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, що сприятиме розвитку креативного мислення, творчих здібностей та заохочуватиме до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення;

– використання в освітньому процесі можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та враховують їх професійну спрямованість.

2.2. Методичні аспекти формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Обґрунтовані педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій вимагають аналізу здобутків попередників щодо методики забезпечення цього процесу.

Сучасні здобувачі вищої освіти у своїй навчальній діяльності стикаються з великою кількістю викликів. Зростання інформаційного навантаження, необхідність поєднання освіти з роботою, стреси, що виникають у освітньому процесі, можуть негативно впливати на успішність студентів. На переконання J. Savery, завдяки сформованим навичкам саморегуляції, підтримці з боку науково-педагогічних працівників та використанню сучасних технологій, здобувачі освіти можуть подолати такі труднощі та досягти навчальних цілей [86].

Насамперед зауважимо, що ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі підвищує мотивацію оволодіння знаннями, адже вмотивований студент – активний студент. Безумовно, інформаційно-комунікаційні технології є одним із засобів організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Вони приносять формуванню самостійності студентів, умінь використовувати цифрові технології для успішного вирішення навчальних задач та інформаційної компетентності.

Генезис терміну «інформаційно-комунікаційні технології» бере свій початок у 1970-х рр., коли вперше було вжито поняття «інформаційні технології навчання», що трактувалися як організація освітнього процесу на підґрунті застосування паперових і плівкових носіїв інформації. Термін «інформаційно-комунікаційні технології» (Information and communications technology) англomовного походження. Його досить часто вживають як синонім до поняття «інформаційні технології». Проте, «інформаційно-комунікаційні технології» є загальнішим терміном, що підкреслює значення уніфікованих технологій та інтеграцію комп'ютерів, телекомунікацій, програмного

забезпечення, накопичувальних і аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, зберігати, одержувати доступ, змінювати та передавати інформацію [75].

В. Ребенок наголошує, що використання інформаційних технологій у освіті вносить у розвиток особистості різні зміни, що стосуються пізнавальних та емоційно-мотиваційних процесів, які впливають на характер здобувачів освіти. Під час роботи з комп'ютером відбувається посилення пізнавальної мотивації здобувачів освіти. Інформаційно-комунікаційні технології впливають на формування теоретичного, творчого, модульно-рефлексивного мислення здобувачів освіти. Комп'ютерна візуалізація навчальної інформації здійснює істотний вплив на формування уявлень, що посідають центральне місце в образному мисленні, а це, у свою чергу, збагачує сприйняття матеріалу, сприяє його науковому розумінню. Передусім, інформаційно-комунікаційні технології уможливають дистанційне навчання, зокрема показ анімаційних навчальних матеріалів та відео, що знаходяться на різних освітніх серверах; сприяють роботі над навчальними телекомунікаційними проектами, асинхронному телекомунікаційному зв'язку, організації та проведенню дистанційних конкурсів і олімпіад тощо. Під час такої роботи сервери дистанційного навчання забезпечують інтерактивний зв'язок зі здобувачами освіти через Інтернет, зокрема, й у режимі реального часу. Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують студентам доступ до баз даних із різних галузей знань. Як результат, здобувачі освіти одержують потужну методичну підтримку. Вони набувають необхідних компетентностей у процесі застосування обчислювальної техніки для вирішення цілком конкретних завдань (набір та редагування текстів, робота з таблицями, створення графічних зображень тощо). Працюючи з новими програмними продуктами, здобувачі освіти розвивають навички самоосвіти, навчаються співробітництву, краще розуміють проблеми, що можуть виникнути у процесі групової роботи, що також впливає на формування навчальної мотивації [62].

Дослідники П. Сікорський та Н. Красильников проаналізували формування навчальної мотивації здобувачів освіти в закладах професійної освіти під час дистанційного навчання. Вони наголошують, що вимушене дистанційне навчання постало перед педагогами одночасно з безліччю нових викликів, від успішного вирішення яких залежить ефективність цього процесу. Кожен науково-педагогічний працівник стикається з необхідністю знайти способи мотивувати здобувачів освіти спочатку відвідувати заняття, а потім – активно включатися в розумову діяльність, зокрема під час лекцій. Мотивація у цьому контексті, на думку науковців, є ключовим фактором успіху дистанційного навчання. Автори запропонували інноваційну навчальну технологію, що надає здобувачам освіти потужний стимул для активної роботи на заняттях через правильно сформульовані тактичні та стратегічні цілі, що здатні значно підвищити мотивацію студентів до навчання [67, с. 182].

Зупинимось на аналізі надбань науковців щодо методичних аспектів формування навчальної мотивації студентів, зокрема і засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Зокрема, у своєму дослідженні «Педагогічні умови забезпечення навчально-професійної мотивації майбутнього педагога» науковці Т. Поясок, О. Беспарточна та Г. Москалик запропонували формувати навчально-професійну мотивацію з використанням розмаїття цікавих творчих і розвивальних вправ, завдань, дискусійних методів навчання, рольових ігор тощо. На їхню думку, це не тільки підсилює навчально-професійну мотивацію студентів у аспекті саморозвитку, але й має реальний результат у вигляді відповідних здібностей до здійснення даного процесу [59, с. 189].

До ефективних методів формування мотивації навчання здобувачів освіти відносять психологічний тренінг. Формування навчальної мотивації здобувачів під час тренінгу у процесі групової взаємодії здійснюється через придбання, аналіз та переоцінку свого життєвого досвіду. У тренінгу з'являється можливість актуального співставлення отриманої інформації та діяльності, емоційного переживання нових мотиваційних моделей поведінки й результатів,

пов'язаних із ними. Із метою підвищення рівня пізнавальних мотивів, мотивів професійної спрямованості застосовують технологію концентрованого навчання, що створює умови для здобуття здобувачами освіти знань, оволодіння ними компетентностями в результаті занурення в досліджуваний предмет за рахунок скорочення кількості освітніх компонентів, концентрації навчального матеріалу на відповідному відрізку часу, активізації пізнавальних сил здобувачів [7].

До методів, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність, відносять методи формування пізнавального інтересу: методи активізації навчальної діяльності (робота в колі, дискусія, робота в малих групах, «мозкова атака», аналіз конкретних ситуацій, презентація, інсценізація, метод проєктів, методи випереджаючого та кооперованого навчання) [7].

Ефективними методами стимулювання у здобувачів освіти мотивації до професійної діяльності є особистий приклад педагога, знайомство із здобутками світової освіти і передовим педагогічним досвідом (відвідування методичних семінарів, участь у наукових конференціях, використання сучасних інтернет-технологій), рефлексія і проєктування майбутньої професійної діяльності [4].

Використання електронних бібліотек, онлайн-платформ та інтерактивних засобів освіти дозволяє здобувачам освіти в будь-який час мати доступ до навчальних матеріалів, що сприяє розвитку самостійності та підвищує їхню автономність. В. Collis і J. Moonen констатують, що технологічно розвинуте освітнє середовище сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти та полегшує засвоєння матеріалу [83].

У аспекті нашої роботи звертаємо увагу на метод «ситуація успіху», як поєднання умов, які забезпечують успіх, а сам успіх є результатом подібної ситуації [87, с. 30]. Ситуація успіху стає умовою переростання негативного ставлення студента до навчання в активне, позитивне, творче. Позитивні емоції породжують почуття радості, успіху, інтелектуального підйому у процесі вирішення освітніх завдань, приносять задоволення. У здобувачів освіти

виникає бажання (мотив) виконувати складніші завдання, і одночасно приходить усвідомлення недостатнього рівня своїх компетентностей – результатом таких психічних процесів стає формування стійкої потреби в навчанні.

На нашу думку, завданням викладача ЗВО є створення «ситуації успіху», а завданням здобувача вищої освіти скористатися такою ситуацією.

Методу випереджаючого навчання притаманне те, що педагог, враховуючи зону найближчого розвитку особи, в навчанні орієнтується не на наявний рівень знань здобувачів освіти, а на вищий, якого можливо досягти. Коопероване навчання ґрунтується на роботі здобувачів освіти в парах та в малих групах. Під час такого навчання вони розв'язують завдання, що передбачають розігрування ділових та рольових ігор, підготовку проєктів, написання кейсів, участь у дискусіях та інших видах освітньої діяльності, пов'язаної з пошуком інформації, якої не достатньо [73, с. 37].

Формуванню мотивації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти також сприяє самостійна робота. Виконання задач самостійної роботи формує як внутрішню, так і зовнішню мотивацію до навчання. Науковець А. Сірий до ефективних форм і методів щодо формування позитивної мотивації відносить лекції, бесіди, тренінги [68].

На думку науковців А. Квятковської, К. Андросович, О. Ковальнової та О. Прокоф'євої, потужний вплив на ефективність освітнього процесу та мотивацію здобувачів освіти має їхня активна участь у різноманітних формах (дискусійний форум, телеконференції тощо). Завдяки таким освітнім середовищам здобувачі відчують себе частиною колективу та віртуального простору, що уможливорює навчання у зручній для них час і в індивідуальному темпі, згідно їхніх потреб та можливостей [30, с. 179].

На думку науковців, формуванню навчальної мотивації сприяють також такі заходи: підключення до онлайн-груп чи форумів, де є можливість обговорювати теми, поставити запитання та поділитися досвідом з іншими здобувачами освіти; під час навчання використовувати різні формати контенту

(подкасти, відео, інтерактивні завдання) чи застосування нових технологій; намагатися візуалізувати навчальні здобутки, тобто уявляти досягнення своїх цілей і, які це принесе переваги [72].

Т. Поясок, О. Беспарточна та Г. Москалик до основних напрямів формування навчальної мотивації майбутніх педагогів відносять розвиток навичок самоорганізації, цілепокладання, планування власних учинків, дій, пізнавальної ініціативи й активності; формування позитивного ставлення до навчання; використання в якості методів навчання практико-орієнтованих активних технологій, що сприяють розвитку творчих здібностей, комунікативної мотивації здобувачів освіти; модернізацію системи психологічного супроводу студентів при оволодінні професією на різних курсах навчання. Ефективним засобом розвитку навчальної мотивації майбутніх педагогів до професійного зростання є технологія «зверху-вниз», яка передбачає, що стихійні чи спеціально організовані умови навчальної діяльності та взаємодії між учасниками освітнього процесу вибірково актуалізують деякі ситуативні спонукання, які під час систематичної активізації поступово закріплюються й переходять у стійкі особистісні мотиви навчання та професійного зростання. У процесі навчання професії майбутніх педагогів це сприятиме прийняттю своєї соціальної позиції здобувачу освіти, усвідомленню важливості навчання для особистісної і майбутньої професійної діяльності [59].

Ю. Мінгальовою здійснено ґрунтовний аналіз наявних інформаційно-комунікаційних технологій у аспекті використання під час організації науково-дослідної роботи майбутніх учителів інформатики. Це дозволило їй виокремити такі типи засобів:

– пошуку, розміщення і збереження наукових матеріалів: системи пошуку наукових матеріалів та ресурсів у електронних мережах; сервіси розміщення в мережі Інтернет матеріалів різного формату у вільному доступі та ті, що створені для збереження матеріалів на електронній сторінці тощо (Google, Bing; arXiv.org, ResearchGate, Google Scholar, Sci-Hub, Social Science Research Network, Public Library of Science, Digital Bibliography & Library

Project, Scopus, Delicious (del.icio.us), Bibsonomy, Zotero; YouTube, iTunes, Flickr, Scribd, SlideShare);

– співпраці для редагування та створення контенту (collaboration editing), організації спільної роботи здобувачів та викладачів, із використанням яких можна виконувати групові проєкти та доповіді, реферати, працювати з викладачем над курсовими та дипломними проєктами; для організації спілкування за допомогою електронної пошти, відеоконференцій, чату; онлайн сховища матеріалів (текстові, графічні, аудіо, відео тощо); сервіси забезпечення одночасного спільного доступу до документів різних форматів та роботи з ними в мережі Інтернет; онлайн лекції, дистанційні курси, онлайн презентації, відеоконференції, організовані за допомогою технологій (Glogster, Dabbleboard, Scribblar, Padlet, BigBlueButton, Adobe Connect Pro Meeting, EDU Conference, TeamViewer, X (Twitter), Facebook, Web 3.0, Skype, Windows Live, LinkedIn, MySpace, Second Life, ResearchGate, Academia.edu);

– перевірки робіт (правопису та дотримання вимог наукового стилю, перекладу необхідних відомостей будь-якою мовою тощо) (Google Translator, OnlineCorrector, LanguageTool, Turnitin Draft Coach, HemingwayApp, Readability Checker);

– перевірки програмного коду на плагіат (MOSS, JPlag, SimCheck, PMD(CMD), CodeMatch);

– підтримки ведення експериментальної наукової діяльності (збір, агрегація, опрацювання відомостей та даних), пошук та опрацювання статистичних відомостей для наукових досліджень; підтримки проєктних робіт (пакет хмарних сервісів Google Workspace, QuizForces, Open Science Framework (OSF), Google Spreadsheets, Google Docs, Gliffy (diagrams), Google Wave, SharePoint, SPSS; GitHub);

– створення як динамічного, так і статичного демонстраційного матеріалу, системи бриколажу та вебінтеграції, що уможливають форматування та змішування різних форматів представлення даних та відомостей і обробку вебсторінки із будь-яким рівнем знання мови HTML

(Del.icio.us, Skype, Zapier, PingMe services, Freemind, Coggle, Mindomo, XMind, MindMeister, Програма WiseMapping, Prezi.com, SlideShare, ZohoShow, Vcasmo, Camtasia, Snagit, EdPuzzle, Microsoft Sway, Google Slides, Canva, Spark for Education, Piktochart, Snagit, Easel.ly, Infogram) [48].

За дослідженнями О. Цись [77] представимо таблицю, що розкриває характеристики інформаційно-комунікаційних технологій, які застосовуються в освітньому процесі, зокрема й у аспекті формування навчальної мотивації здобувачів освіти.

Таблиця 2.1

Інформаційно-комунікаційні технології, що застосовуються в освітньому процесі

ІКТ	Опис технології	
	У загальному контексті	У освітньому контексті
Мультимедійні технології	Технології одночасного використання інформації різних форматів (текстової, аудіовізуальної, графічної) в умовах інтерактивної взаємодії користувача з інформаційною системою [77].	Ґрунтуються на сугестивному та аудіовізуальному методах організації навчання із застосуванням комп'ютерної підтримки.
Інтерактивні технології	Технології, що підтримують взаємодію чи режим діалогу користувача з комп'ютером чи з іншим користувачем засобом комп'ютера.	«Технології організації освітньої діяльності, побудовані на діалоговій взаємодії здобувача з освітнім середовищем» [20, с.107].
Гіпертекстові технології	«Технології, що дозволяють представити фрагменти мультимедійної та текстової інформації у вигляді мережі між собою пов'язаних комп'ютерних файлів» [13, с. 54].	«Технології, що перетворюють текст із лінійної форми в ієрархічну й у такий спосіб забезпечують швидке управління, корекцію та зворотній зв'язок у освітній діяльності» [46, с. 104].
Інтернет-технології	«Інформаційна мережа (система) глобального характеру, яка ґрунтується на	Сервіси і технології, які дозволяють здійснювати освітню діяльність у мережі

	сукупності програмних засобів, що забезпечують її функціонування» [13, с. 53].	Інтернет [77].
Технології віртуального інформаційного простору	Пов'язані єдиною мережею компоненти інформаційного простору, інформаційні ресурси, їхні сховища; бази і банки даних, технології їх супроводу й застосування, телекомунікаційні й інформаційні системи, які функціонують на підґрунті загальних принципів і забезпечують інформаційну взаємодію з користувачами [77].	Віртуальні (електронні) лабораторії – електронне середовище, що дозволяє створювати і досліджувати наочні моделі реальних явищ і подій [77]; електронна бібліотека – впорядкована колекція різного роду електронних документів, наданих засобами навігації й пошуку.
Хмарні технології	Середовище для зберігання й обробки інформації, що поєднує в собі ліцензійне програмне забезпечення, апаратні засоби, канали зв'язку та технічну підтримку користувачів [77].	«Різноманітні програмні, апаратні засоби, інструменти й методології, що надаються студентам як інтернет-сервіси для реалізації власних завдань, цілей, проєктів» [46, с. 104].
Web-технології	«Технології створення й застосування web-ресурсів (моделей, сайтів, віртуальних середовищ)» [46, с. 104].	Технології створення й застосування web-ресурсів з освітніми цілями.
Телекомунікаційні технології	Технології обробки й передачі інформації, зорієнтовані на колективне застосування загальносистемних апаратних, програмних і інформаційних ресурсів.	Технології організації освітньої міжсуб'єктної взаємодії на основі автоматизованих освітніх систем і багатофункціональних мережних мультимедійних навчальних комплексів.
Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи	Технологія управління інформаційними ресурсами на всіх етапах їхнього життєвого циклу в бібліотеці, а також автоматизація основних бібліотечно-бібліографічних процесів [55].	Технологія організації пошуку навчальної інформації комп'ютерною підтримкою.
SMART-технології	«Розумні» технології, що інтегрують в собі два або	Вмотивоване, самостійне, адаптивне навчання,

	більше елементів, раніше не поєднувальні, за допомогою Інтернет» [3].	збагачене ресурсами з вбудованими технологіями; інтерактивний навчальний комплекс, який дозволяє створювати, редагувати та поширювати мультимедійні освітні матеріали, як в аудиторний, так і в позааудиторний час.
--	---	---

У надбаннях О. Анічкіної [1, с. 8–9] обґрунтовано важливість застосування технології BYOD у професійній підготовці майбутніх фахівців усіх галузей і педагогічної зокрема. Науковець наголошує, що девайс став повноправним і одним із провідних засобів навчання, що мотивує здобувачів освіти, зацікавлює їх та дає можливість використовувати свій смартфон не тільки як іграшку, а й як засіб опанування необхідних знань, здатний забезпечити формування індивідуальної освітньої траєкторії.

У роботі Р. Горбатюка та Ю. Тулашвілі [12, с. 33] розкриваються напрями використання мобільного навчання в сучасній вищій школі. Автори доводять, що використання мобільних технологій дозволяє створити природніші умови для навчання, при цьому зберігаючи переваги традиційних підходів до застосування мобільних пристроїв у освіті. На думку науковця: «мобільні телефони, смартфони і планшетні персональні комп'ютери нині є ідеальними технічними засобами навчання, оскільки вони комбінують освітні аспекти та технології мобільності, що дозволяють здійснювати двосторонній зв'язок».

О. Слободяник до функціональних можливостей технології BYOD, як ефективного засобу розвитку мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи, відносить: мобільність (можливість використання в будь-якому місці та в будь-який час); інноваційність (можливість використання технології в якості додаткового засобу навчання); компактність (займають менше місця порівняно з комп'ютером та ноутбуком); доступність (наявність у здобувачів вищої освіти мобільних пристроїв); швидкість (миттєвий обмін інформацією через електронну пошту, Bluetooth, Viber тощо); варіативність

(можливість одночасної взаємодії як з одним здобувачем, так і з групою студентів); сучасність (упровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є наскрізною ідеєю Закону України «Про освіту») [69].

Отже, інформаційно-комунікаційні технології є сукупністю методів і форм засвоєння знань і способів діяльності на основі взаємодії викладачів, студентів та інформаційно-комунікаційних засобів, спрямованих на досягнення прогнозованого результату освітньої діяльності. Інформаційно-комунікаційними технологіями, що активно використовуються у освітньому процесі, є мультимедійні, інтерактивні, хмарні, гіпертекстові, телекомунікаційні, web-технології, інтернет-технології, SMART-технології, а також технології автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем та віртуального інформаційного простору.

У аспекті формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти використовується широкий діапазон форм, методів, засобів навчання та педагогічних технологій.

Висновки до розділу другого

1. Під *педагогічними умовами формування навчальної мотивації у студентів ЗВО* розуміємо сукупність обставин, які забезпечують створення особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, яке спрямоване на розвиток креативного мислення, творчих здібностей, заохочує до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення та стимулює навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти з метою формування їхніх професійно-особистісних якостей.

Визначено такі педагогічні умови ефективного формування вказаної якості особистості засобами інформаційно-комунікаційних технологій:

– професіоналізм науково-педагогічних працівників (бажання та вміння навчати);

– використання ефективної системи стимулювання та заохочення кожного здобувача освіти, створення «ситуації успіху»;

– розробка та впровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, спрямованого на формування особистісних та професійних якостей здобувачів;

– створення у ЗВО особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, що сприятиме розвитку креативного мислення, творчих здібностей та заохочуватиме до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення;

– використання в освітньому процесі можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та враховують їх професійну спрямованість.

2. Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, процесів, апаратних і програмних засобів, які забезпечують доступ до інформації, її обробку, зберігання, передавання та поширення. Інформаційно-комунікаційні технології охоплюють широкий діапазон технологій, що включають комп'ютерні системи, програмне забезпечення, мультимедіа, мережеві засоби, мобільні пристрої, інтернет-технології, онлайн-платформи, електронні бібліотеки тощо.

У освітній діяльності інформаційно-комунікаційні технології використовуються як дидактичні технології, побудовані на базі програмно-апаратних засобів і віртуальних та мережних інтерактивних середовищ для організації освітньої діяльності здобувачів освіти; як мультимедійні технології, що складають підґрунтя сучасних інформаційно-комунікаційних засобів навчання та забезпечують технічну підтримку суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача із здобувачами вищої освіти.

Інформаційно-комунікаційні технології включають методичне, технічне, предметне, програмне та комунікаційне середовище, що підтримує і супроводжує різні боки освітньої діяльності здобувачів вищої освіти відповідними ІКТ-інструментами. Такими інформаційно-комунікаційними технологіями є мультимедійні, інтерактивні, хмарні, гіпертекстові,

телекомунікаційні, web-технології, інтернет-технології, SMART-технології, а також технології автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем та віртуального інформаційного простору.

Серед форм організації навчальної діяльності в аспекті формування навчальної мотивації використовують традиційні: лекції, семінарсько-практичні заняття, методичні семінари, наукові конференції, олімпіади, конкурси тощо. До нетрадиційних відносимо телеконференції, дискусійні форуми, ділові та рольові ігри, інсценізації, психологічні тренінги тощо.

До методів навчання, які найчастіше застосовують у процесі формування навчальної мотивації відносимо аналіз конкретних ситуацій, написання кейсів, створення проблемних ситуацій, вирішення творчих і розвивальних вправ, дискусії, тренінговий метод, метод «ситуація успіху», роботу в колі, роботу в малих групах, «мозкову атаку» тощо.

Найпоширенішими є такі засоби: презентація, відео, подкаст тощо.

Комплексне застосування належних методів, засобів та форм навчання формує педагогічні технології (тренінгову, проєктну, імітаційно-ігрову, кейс-технологію, концентрованого навчання, технологію «зверху-вниз»), за реалізації яких гарантовано досягаються значні результати в аспекті формування навчальної мотивації здобувачів освіти.

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Результати емпіричного дослідження навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи

Згідно теоретично обґрунтованих положень, представлених у першому та другому розділі магістерської кваліфікаційної роботи, метою дослідно-експериментальної роботи є визначення домінантної мотивації здобувачів освіти та найефективніших інформаційно-комунікаційних технологій цього процесу.

У дослідженні взяли участь студенти магістратури першого року навчання, які навчаються за ОПП «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» в Національному університеті біоресурсів і природокористування України, у кількості 18 осіб.

Для укладання Анкети 1 (додаток А) нами було використано опитувальник авторів Г. Рекун та Ю. Прус [63], яка була нами модифікована.

Враховуючи те, що навчальна мотивація розвивається в динаміці, ми у пропонованій анкеті виділили 3 групи мотивів, які детермінують освітній процес навчання: у минулому (домінуючі мотиви вступу до ЗВО: запитання 1 і 4); тепер (реально діючі мотиви навчальної діяльності: запитання 2 і 5) та в майбутньому (професійні мотиви: запитання 3 і 6).

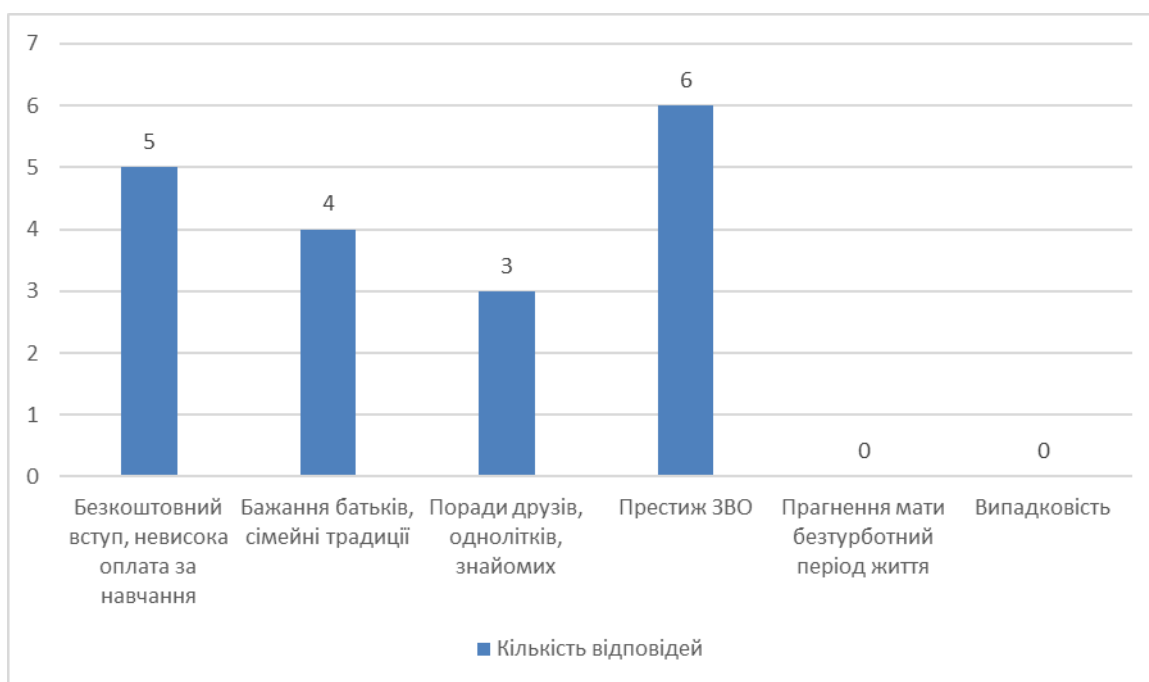
Наше анкетування полягало в тому, що респондентам було запропоновано твердження щодо мотивів навчальної діяльності, із яких вони мали обрати один.

На запитання перше нашої анкети **«Що сприяло вибору Вами спеціальності, на якій Ви навчаєтеся?»** (зовнішні мотиви) респонденти мали обрати одну серед відповідей:

- безкоштовний вступ, невисока оплата за навчання;

- бажання батьків, сімейні традиції;
- поради друзів, однолітків, знайомих;
- престиж ЗВО;
- прагнення мати безтурботний період життя;
- випадковість.

Отже, найчастіше опитувані назвали варіант *«престиж ЗВО»* (6 разів). Ще п'ять виборів отримав варіант *«безкоштовний вступ, невисока оплата за навчання»*. *«Бажання батьків, сімейні традиції»* та *«поради друзів, однолітків, знайомих»* також відіграли не останню роль (4 та 3 вибори відповідно). Такі варіанти, як *«прагнення мати безтурботний період життя»* та *«випадковість»* взагалі майбутні викладачі вищої школи не обрали (рис. 3.1).

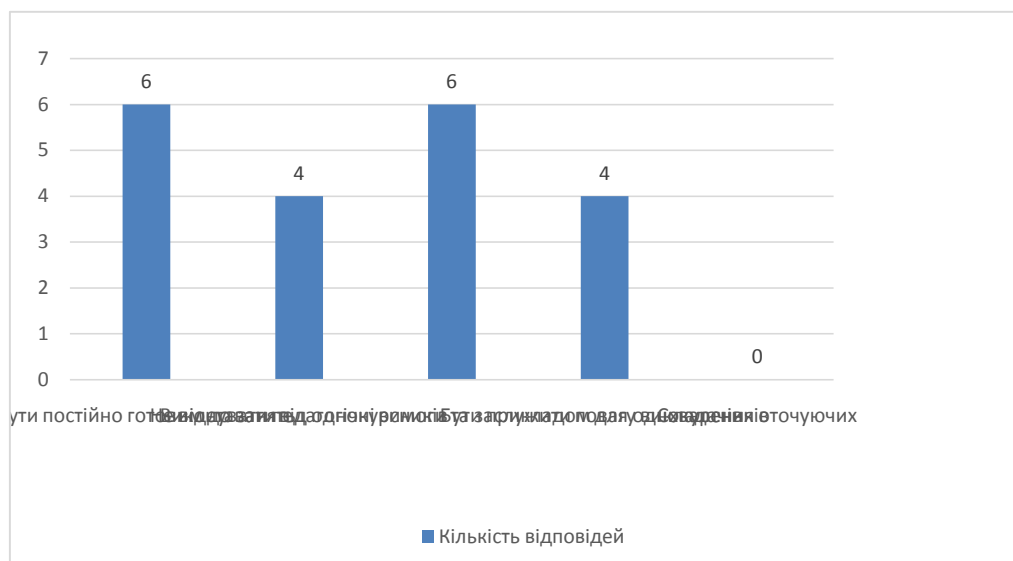
Рис. 3.1. Що сприяло вибору Вами спеціальності, на якій Ви навчаєтеся? (зовнішні мотиви)

Наступне друге запитання анкети передбачало з'ясування *«Що є значущим для Вас у навчанні?»* (зовнішні мотиви):

- бути постійно готовим до занять;
- не відставати від однокурсників;
- виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів;

- бути прикладом для однокурсників;
- схвалення оточуючих.

Відповіді «бути постійно готовим до занять» і «виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів» обрано більшістю опитаних (6 виборів). Ще по 4 вибори отримали варіанти відповіді «не відставати від однокурсників» та «бути прикладом для однокурсників». Варіант відповіді «схвалення оточуючих» не обрано жодного разу (рис. 3.2).

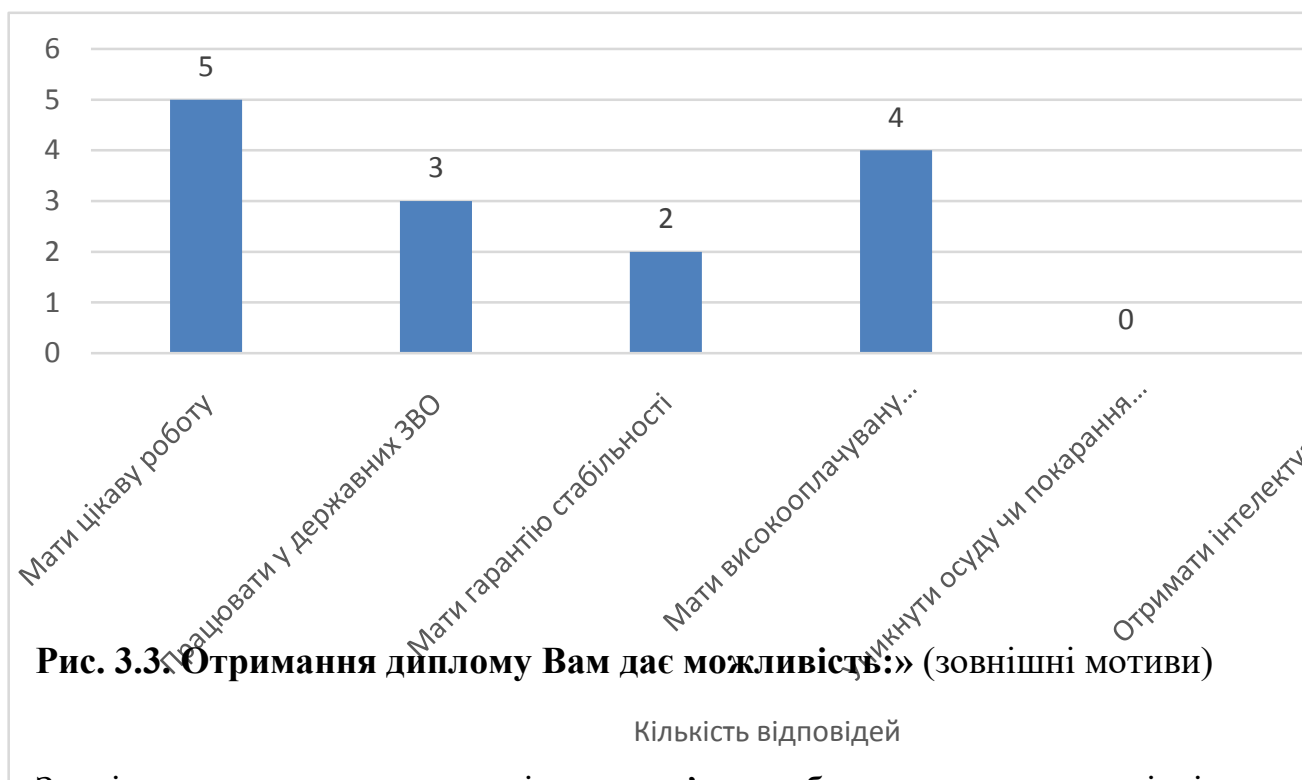
Рис. 3.2. Що є значущим для Вас у навчанні? (зовнішні мотиви)

Відповідаючи на третє запитання анкети («**Отримання диплому Вам дає можливість:**» (зовнішні мотиви) студенти визначалися із вибором наступних тверджень:

- мати цікаву роботу;
- працювати в державних ЗВО;
- мати гарантію стабільності;
- отримати високооплачувану роботу;
- уникнути осуду чи покарання за погане навчання;
- отримати інтелектуальне задоволення.

Отже, у здобувачів освіти відповідь «мати цікаву роботу» отримала найбільше виборів (5). «Отримати інтелектуальне задоволення» та «мати

високооплачувану роботу» студенти обрали по 4 рази. Відповідь «працювати в державних ЗВО» посіла третє місце (3 вибори). Варіант відповіді «мати гарантію стабільності» здобувачі обрали 2 рази. Уникнення осуду чи покарання за погане навчання студенти майже не розглядають як навчальний мотив (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Отримання диплому Вам дає можливість:» (зовнішні мотиви)

Зовнішня навчальна мотивація не пов'язана безпосередньо з освітнім процесом та знаходяться поза освітньою діяльністю. Найвагомим зовнішнім чинником, який впливає на вибір ЗВО, для студентів є «престиж ЗВО»; не останнє місце зайняв мотив «безкоштовний вступ, невисока оплата за навчання»; другорядними є «сімейні традиції та бажання батьків», «поради друзів, однолітків, знайомих». Найважливішими зовнішніми мотивами під час навчання для більшості здобувачів освіти є прагнення «бути постійно готовим до занять», «виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів»; друге місце посідають мотиви «не відставати від однокурсників» та «бути прикладом для однокурсників»; не мотивують майбутніх викладачів до покращення показників успішності «схвалення оточуючих». Найвагомими зовнішніми професійними мотивами навчальної діяльності є: «мати цікаву роботу», «мати високооплачувану роботу», «отримати інтелектуальне

задоволення»; не є домінантним стимулом для навчання здобувачів освіти можливість «працювати у державних структурах», «мати гарантію стабільності» та «уникнути осуду чи покарання за погане навчання».

Внутрішня навчальна мотивація передбачала внутрішні мотиви вступу до ЗВО, широкі навчально-пізнавальні мотиви та мотиви самоосвіти, релевантні професійні мотиви. До її складу входять: мотиви вступу до ЗВО (рис. 3.4); реально діючі мотиви навчання (рис. 3.5); професійні мотиви (рис. 3.6).

Четверте запитання анкети «**Чим Ви керувалися, коли обирали освітню програму, на якій Ви навчатесь?**» передбачало визначення *внутрішніх мотивів* вступу здобувачів освіти до ЗВО. Студенти мали обрати на вибір варіант відповіді серед:

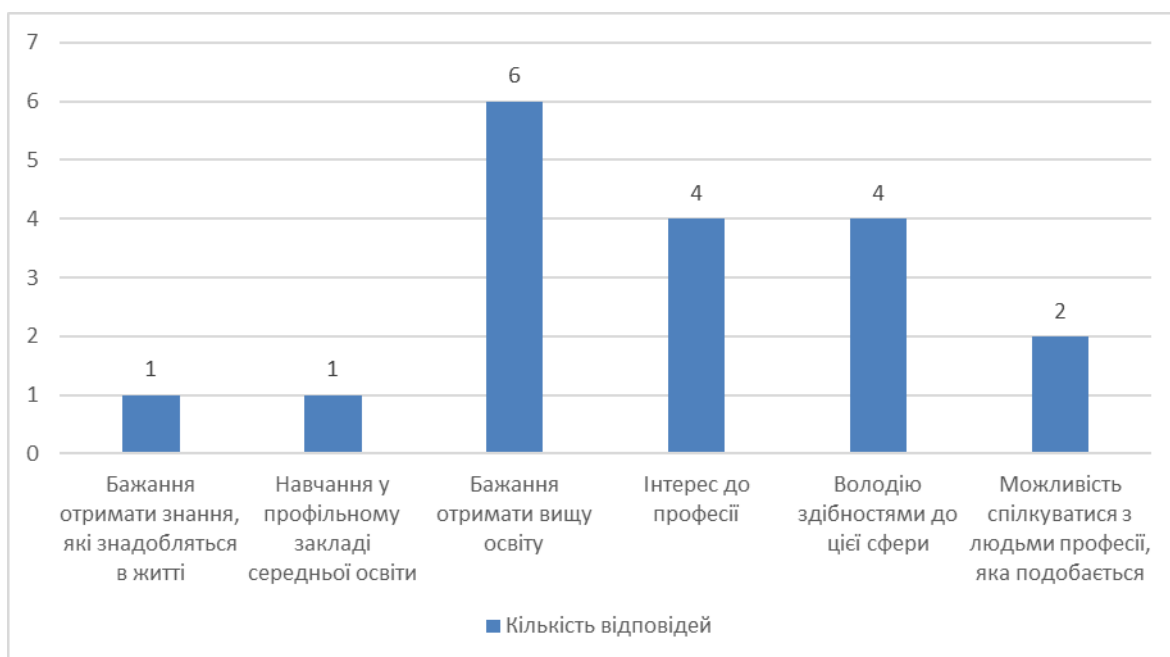
- бажання отримати знання, які знадобляться в житті;
- навчання у профільному закладі середньої освіти;
- бажання отримати вищу освіту;
- інтерес до професії;
- володію здібностями до цієї сфери;
- можливість спілкуватися з людьми професії, яка подобається.

Отже, майбутні викладачі ЗВО перевагу надали відповіді «*бажання отримати вищу освіту*», обравши його 6 разів, по 4 рази обрані відповіді «*інтерес до професії*» та «*володію здібностями до цієї сфери*». Два вибори отримала відповідь «*можливість спілкуватися з людьми професії, яка подобається*» та по одному варіанти відповідей «*бажання отримати знання, які знадобляться в житті*» та «*навчання у профільному закладі середньої освіти*» (рис. 3.4).

Відповідаючи на п'яте запитання «**Що є значущим для Вас у навчанні?**» (*внутрішні мотиви*) майбутні викладачі вищої школи мали обрати серед таких варіантів відповідей:

- успішно продовжити навчання на наступному курсі;
- бажання отримати знання, які можна використати в повсякденному житті;

- успішно вчитися, скласти іспити і заліки на «відмінно» та «добре»;
- отримати глибокі та міцні знання.

Рис. 3.4. Чим Ви керувалися, коли обирали освітню програму, на якій Ви навчаєтеся? (внутрішні мотиви)

Отже, було отримано такі відповіді. Варіанти «отримати глибокі та міцні знання» й «успішно вчитися, скласти іспити і заліки на «відмінно» та «добре» здобувачі освіти поставили на перше місце (по 5 виборів), по 4 рази обрано відповіді «успішно продовжити навчання на наступному курсі» та «бажання отримати знання, які можна використати в повсякденному житті» (рис. 3.5).

Шосте запитання анкети передбачало з'ясування у здобувачів освіти наступного: «**Отримання диплому Вам дає можливість ...**» (внутрішні мотиви) за такими варіантами відповідей:

- досягти соціального визнання і поваги;
- самореалізації та самовдосконалення;
- працювати у приватному ЗВО;
- відкрити власну справу, пов'язану із освітньою діяльністю;
- продовжити навчання в аспірантурі.

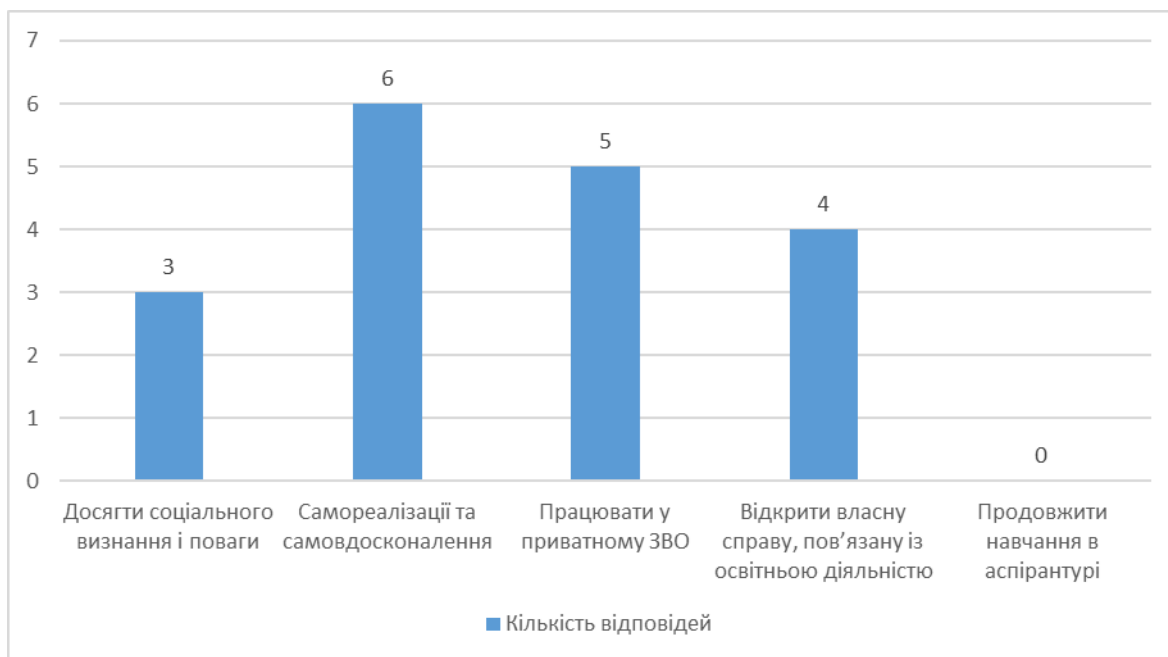
Рис. 3.5. Що є значущим для Вас у навчанні?» (внутрішні мотиви)

Відповідь «самореалізації та самовдосконалення» отримала найбільше виборів (6). Ще п'ять здобувачів освіти обрали варіант відповіді «працювати у приватному ЗВО». «Відкрити власну справу, пов'язану із освітньою діяльністю» мають намір 4 майбутніх викладачів вищої школи. Така відповідь, як «досягти соціального визнання і поваги» обрана майбутніми магістрами освіти тричі. На жаль, не розглядають себе в якості аспірантів жоден здобувач (рис. 3.6).

Отже, внутрішня навчальна мотивація здобувачів вищої освіти має такі характеристики:

- при виборі майбутньої професії на здобувачів освіти найбільше вплинуло «бажання отримати вищу освіту»; менш значущими були «інтерес до професії» та «володію здібностями до цієї сфери»;

- у процесі навчальної діяльності найголовнішою метою є «отримання глибоких знань», «успішно вчитися та скласти іспити і заліки на «відмінно» і «добре»;

Рис. 3.6. Отримання диплому Вам дає можливість ...» (внутрішні мотиви)

– на переконання майбутніх викладачів вищої школи, отримання диплому ЗВО розкриє перед ними можливості самореалізації та самовдосконалення задля професійної діяльності у приватному ЗВО та започаткування власної справи. У проанкетованих респондентів не має бажання продовжувати навчання в аспірантурі.

Наступний опитувальник Анкета 2 (Додаток Б) (укладений на основі наукових джерел [17; 77]) передбачав виявлення найефективніших інформаційно-комунікаційних технологій процесу формування навчальної мотивації у майбутніх викладачів ЗВО.

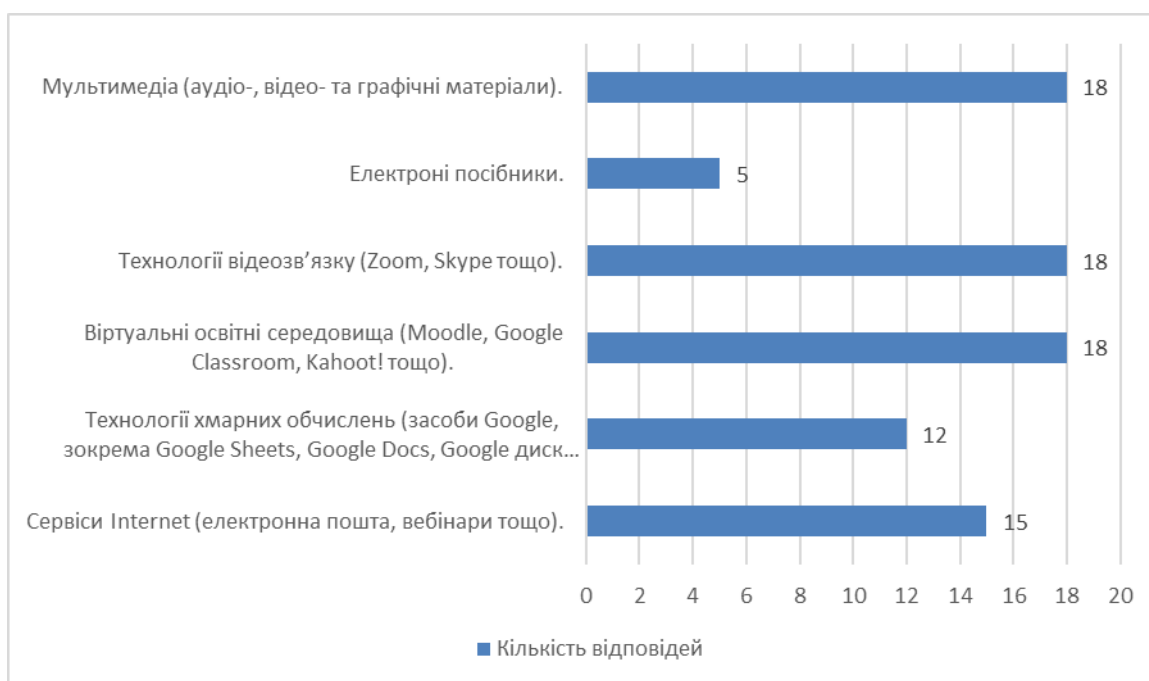
На перше запитання анкети **«Чи зацікавлює Вас застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освітній діяльності?»** 17 здобувачів вищої освіти відповіли «Так». «Ні» – лише один студент.

Відповідаючи на друге запитання анкети **«Для проведення лекцій і семінарсько-практичних занять, на Вашу думку, які мають використовуватися інформаційно-комунікаційні технології?»** майбутні магістри освіти мали обрати кілька відповідей із пропонованих:

- сервіси Internet (електронна пошта, вебінари тощо);

- технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо);
- віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо);
- технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо);
- електронні посібники;
- мультимедіа (аудіо-, відео- та графічні матеріали).

Отже, студенти визначилися наступним чином: «*віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо)*», «*мультимедіа (аудіо-, відео- та графічні матеріали)*» та «*технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо)*» обрали всі опитувані; ще 17 студентів обрали відповідь «*технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо)*»; відповідь «*сервіси Internet*» обрано переважною кількістю здобувачів (15 осіб). Відповідь «*електронні посібники*» отримала найменше виборів – лише 5 (рис. 3.7).

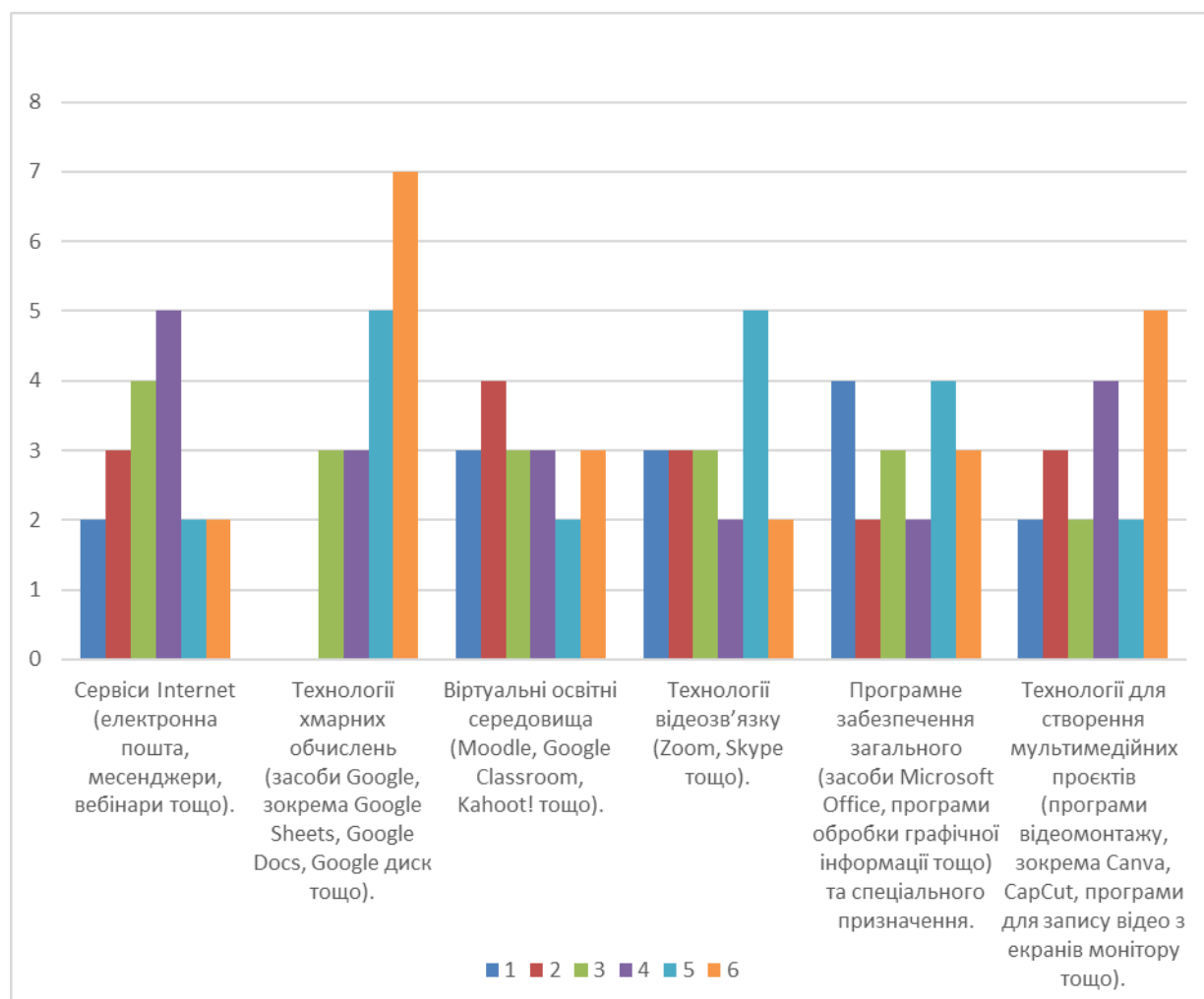
Рис. 3.7. Для проведення лекцій і семінарсько-практичних занять, на Вашу думку, які мають використовуватися інформаційно-комунікаційні технології?

Відповідаючи на третє запитання анкети здобувачі освіти мали ***проранжувати інформаційні та комунікаційні технології, які доцільно використовувати в освітньому процесі*** від найменш значущих до найбільш значущих за пріоритетністю використання від 1 до 6:

- сервіси Internet (електронна пошта, месенджери, вебінари тощо);
- технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо);
- віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо);
- технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо);
- програмне забезпечення загального (засоби Microsoft Office, програми обробки графічної інформації тощо) та спеціального призначення;
- технології для створення мультимедійних проєктів (програми відеомонтажу, зокрема Canva, CapCut, програми для запису відео з екранів монітору тощо).

Отже, варіант відповіді *«сервіси Internet (електронна пошта, месенджери, вебінари тощо)»* студенти проранжували таким чином. Перший ранг їй присвоїли 2 здобувачі освіти, другий – 3, третій – 4, четвертий – 5, п'ятий та шостий – по 2 студенти. Варіант відповіді *«технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо)»* отримав такий розподіл рангів: перший і другий ранг обрали по 3 студенти, третій – 5 і четвертий – 7. Відповідь на твердження *«віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо)»* проранжована наступним чином: перший ранг їй надали 3 здобувачі, другий – 4, третій, четвертий і шостий – по 3 та п'ятий 2. Результати ранжування відповіді *«технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо)»* майбутні магістри освіти продемонстрували такі: перший, другий та третій ранги їй надали по 3 студенти, четвертий та шостий обрали по 2 студенти, п'ятий – 5 майбутніх викладачів вищої школи. Щодо відповіді на тезу *«програмне забезпечення загального (засоби Microsoft Office, програми обробки графічної інформації»*

тощо) та спеціального призначення» здобувачі вищої освіти продемонстрували такі результати: перший та п'ятий ранги обрано по 4 рази, другий та четвертий обрали по 2, третій та шостий по 3. Результати ранжування відповіді «технології для створення мультимедійних проєктів (програми відеомонтажу, зокрема Canva, CapCut, програми для запису відео з екранів монітору тощо)»: на перше, третє і п'яте місце здобувачі поставили її по 2 рази, на друге тричі, на четверте – 4, та шосте 5 разів (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Результати ранжування інформаційних та комунікаційних технологій, які доцільно використовувати в освітньому процесі

На наступне запитання анкети «*Якими інформаційними й комунікаційними технологіями Ви володієте та використовуєте у своїй освітній діяльності?*» нами було запропоновано такі твердження:

- сервіси Internet (електронна пошта, вебінари тощо);

- технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо);
- віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо);
- технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо);
- соціальні мережі (Facebook, Instagram тощо);
- мова гіпертекстової розмітки документів HTML;
- технології для створення мультимедійних проєктів (програми відеомонтажу, зокрема Canva, CapCut, програми для запису відео з екранів монітору тощо).

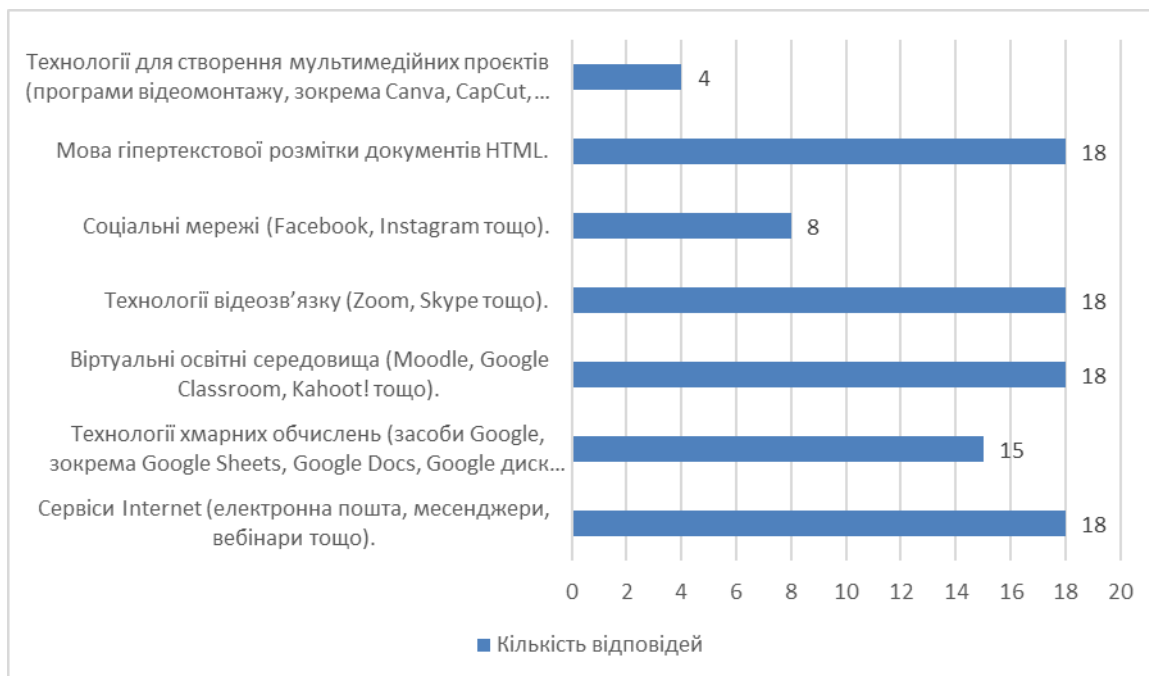
Отже, респонденти визначилися наступним чином. Чотири відповіді, зокрема *«сервіси Internet (електронна пошта, месенджери, вебінари тощо)»*, *«віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо)»*, *«технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо)»*, *«мова гіпертекстової розмітки документів HTML»* обрали всі здобувачі освіти. Технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо) під час навчання використовують 15 майбутніх викладачів вищої школи. Недостатньою є увага викладачів до засування соціальних мереж (Facebook, Instagram тощо) – 8 виборів та технологіям для створення мультимедійних проєктів – 4 вибори 5 (рис. 3.9).

Відповідаючи на наступне п'яте запитання **«З якою метою Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології?»** майбутні магістри освіти мали обрати твердження:

- для пошуку інформації в Інтернет;
- для роботи з електронними освітніми ресурсами;
- для комунікації з викладачем та іншими студентами;
- для розв'язання навчальних завдань у віртуальних середовищах;
- для самоосвіти на електронних курсах.

Твердження *«для пошуку інформації в Інтернет»*, *«для роботи з електронними освітніми ресурсами»*, *«для комунікації з викладачем та іншими*

студентами» обрали всі здобувачі освіти. Здійснюють самоосвіту за допомогою електронних курсів 11 майбутніх магістрів освіти. Ще 6 для розв'язання навчальних завдань використовують віртуальні середовища (рис. 3.10).

Рис. 3.9. Якими інформаційними й комунікаційними технологіями Ви володієте та використовуєте у своїй освітній діяльності?

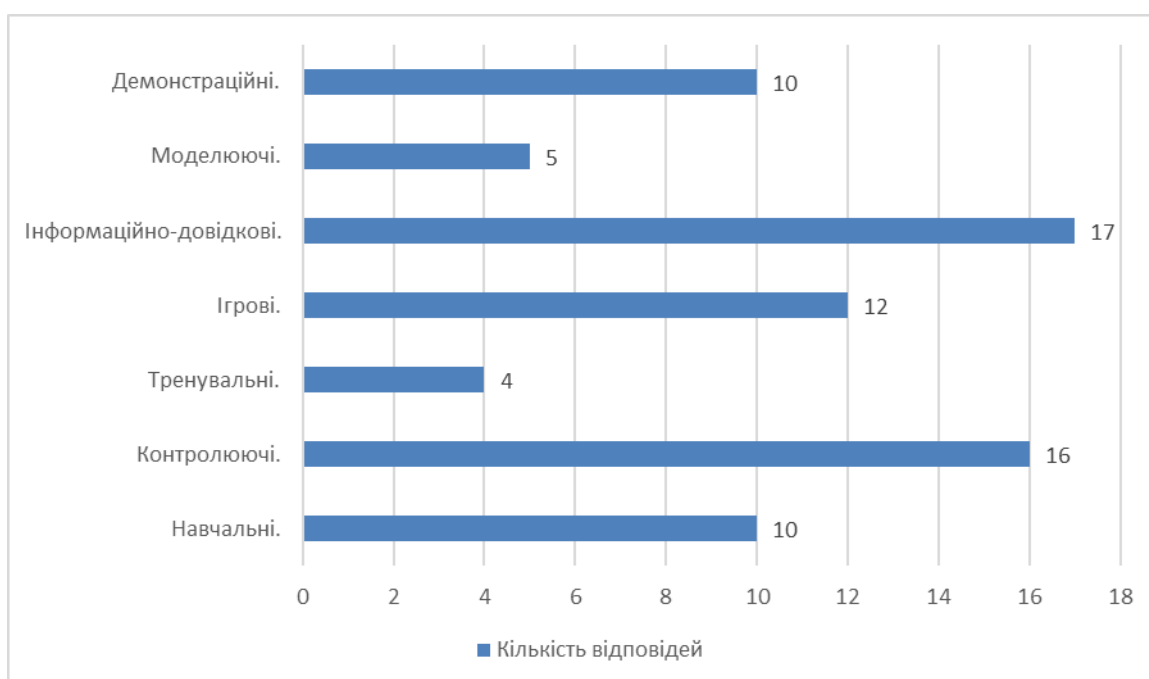

Рис. 3.10. З якою метою Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології?

Відповідаючи на наступне шосте запитання «*Які типи програм для Вас найцінніші та найцікавіші в організації навчальної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційні технології?*» майбутні магістри освіти мали обрати відповіді:

- навчальні;
- контролюючі;
- тренувальні;
- ігрові;
- інформаційно-довідкові;
- моделюючі;
- демонстраційні.

Щодо відповідей, то ми отримали такі результати. Інформаційно-довідкові програми для студентів мають найбільше значення (17 виборів). Наступними за важливістю є: контролюючі (16 виборів), ігрові (12 виборів), демонстраційні та навчальні (по 10 виборів). Менш цікавими для здобувачів освіти є моделюючі (5 виборів) та тренувальні (4 вибори) програми (рис. 3.11).

Рис. 3.11. Які типи програм для Вас найцінніші та найцікавіші в організації навчальної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційні технології?

Відповідаючи на запитання *«Як Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології під час самостійної роботи?»* студенти визначалися із твердженнями:

- для пошуку інформації;
- для збереження й передачі інформації;
- для зв'язку з викладачем і одногрупниками;
- для більш оптимального виконання освітніх завдань;
- для створення й використання сховищ даних;
- для підготовки ілюстративного й демонстраційного матеріалу.

У порядку спадання наведемо відповіді респондентів. Отже, твердження *«для пошуку інформації»* та *«для збереження й передачі інформації»* отримали по 18 виборів; *«для більш оптимального виконання освітніх завдань»* – 16, *«для підготовки ілюстративного й демонстраційного матеріалу»* – 15, *«для створення й використання сховищ даних»* – 9 та *«для зв'язку з викладачем і одногрупниками»* – 7 виборів (рис. 3.12).

Рис. 3.12. Як Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології під час самостійної роботи?

На останнє запитання анкети *«На вашу думку, якісне забезпечення освітнього процесу засобами цифровізації впливає на розвиток Вашої навчальної мотивації?»* 16 здобувачів вищої освіти відповіли «Так». «Ні» – два студент.

Отже, більшість студентів віддає належне інформаційно-комунікаційним технологіям в організації освітнього процесу, зокрема й у формуванні навчальної мотивації. Найчастіше такими засобами вони бачать мультимедіа, технології відеозв'язку та віртуальні освітні середовища. Значну роль здобувачі освіти також відводять технологіям хмарних обчислень. Недостатньою є увага викладачів до засування у освітньому процесі соціальних мереж (Facebook, Instagram тощо) та технологій для створення мультимедійних проєктів.

В уточнюючих бесідах ми з'ясували фактори, які не сприяють ефективному процесу формування навчальної мотивації. Насамперед, це недосконалість методичного і програмного забезпечення викладання освітніх компонентів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, а також наявність прогалин матеріально-технічної бази ЗВО.

3.2. Методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій

Академік С. Гончаренко зазначає: в сучасній українській мові поняття «методика» (походить від давньогрецького слова «methodike») в перекладі означає сукупність методів та методів навчання чогось, а також науку про методи навчання. Водночас, продовжує вчений, зміст поняття «методика» не вичерпується таким значенням: з одного боку – це сукупність методів, а з іншого – наука про методи навчання. Вживання одного й того самого визначення в різних значеннях створює незручність: іноді методіку ототожнюють з науковою дисципліною і з сукупністю методичних рекомендацій викладачу [74].

У нашому дослідженні під методикою будемо розуміти сукупність методів і форм навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, які сприятимуть формуванню навчальної мотивації здобувачів освіти. Розкриємо запропоновані нами методичні аспекти формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Серед різноманіття засобів інформаційно-комунікаційних технологій передусім можуть бути застосовані:

– *комп'ютерні навчальні програми* як засіб інформаційно-комунікаційних технологій навчання, які сприяють організації як аудиторної, так і самостійної роботи здобувачів освіти і створюють умови, при яких студенти розвивають власну навчальну мотивацію. Вибір тієї чи іншої навчальної комп'ютерної програми залежить від змісту освітнього компоненту і рівня підготовки здобувачів освіти. Спираючись на необхідну комп'ютерну допомогу, студент отримує можливість довести вирішення завдання до кінця. Використання комп'ютерних навчальних програм сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу, забезпечує індивідуалізацію і диференціацію навчання, що сприяє формуванню позитивної навчальної мотивації;

– *соціальні мережі* відіграють навчальну та пізнавальну роль, адже вони суттєво розширюють можливості подання інформації, роботи з нею, дозволяючи розміщувати, переглядати відео, прослуховувати аудіо записи, коментувати, використовувати додаткові сервіси – голосування, ігри, тощо. Отже, науково-педагогічні працівники можуть успішно використовувати мультимедійний простір для проведення дистанційних занять. Соціальні мережі дають можливість створювати співтовариства (відкриті, з обмеженим доступом), які створюють умови для ефективно організації роботи груп, координації створення освітніх проєктів, обговорення проблем, влаштування культурних та освітніх заходів, учасниками яких може бути широка аудиторія: суспільні діячі та авторитетні науковці, здобувачі освіти з різних ЗВО, колеги

із-за кордону, батьки, тощо. Таким чином, з особистого соціального профілю можна побудувати освітнє (віртуальне) співтовариство;

– *мультимедійної презентації*, які передусім реалізують принцип наочності, стимулюють інтерес, розвивають мотиваційну сферу здобувачів, допомагають сприймати певний об'єкт у розмаїтті його виявів і зв'язків тощо. А самостійна творча робота здобувачів освіти зі створення власних мультимедійних презентацій якнайкраще формує пізнавальну активність. До переваг мультимедійної презентацій у аспекті формування навчальної мотивації можна віднести поєднання текстової та відео наочності; можливість застосування для презентації інтерактивної, мультимедійної дошки; використання окремих слайдів у якості роздаткового матеріалу (таблиці, діаграми, графіки, схеми); активізацію здобувачів вищої освіти; забезпечення ефективності сприйняття навчального матеріалу [78]. Для підготовки мультимедійних презентацій здобувачі освіти можуть задіювати можливості комп'ютерних програм, як от: *Keypnote, Haiku Deck*.

Ефективним засобом формування навчальної мотивації є *технологія BYOD*, що дозволяє використовувати потенціал власних мобільних пристроїв (нетбук, смартфон, планшет, електронна книга, iPhone, iPad тощо) на навчальних заняттях. До особливостей формування початкової мотивації засобами технології BYOD відносимо їхнє органічне включення у структуру заняття ЗВО (поєднання мобільного та аудиторного навчання); створення ситуацій зацікавленості, забезпечення творчої атмосфери; професійну спрямованість навчання; зорієнтованість освітнього процесу на професійний саморозвиток здобувачів; врахування внутрішнього потенціалу в оволодінні професією викладача; диференціацію й індивідуалізацію процесу навчання, його гнучкість і сучасність; ефективне використання навчального часу на заняттях; швидкий зворотній зв'язок; інтегрування набутих знань із фундаментальних, психолого-педагогічних і методичних освітніх компонентів [45].

Користуючись напрацюваннями О. Браславської та О. Проценко [5],

зосередимо увагу на домінантних напрямках формування навчальної мотивації майбутніх викладачів, пов'язавши їх із інформаційно-комунікаційними технологіями.

Побудова теоретичної логіки навчальної дисципліни, що дозволяє здобувачам вищої освіти формувати розумові дії та бути впевненими перед вивченням нового матеріалу. Окреслення перспектив вивчення теми певної дисципліни, визначення її мети вже на самому початку розгляду теми дозволяє вмотивувати студентів. Цьому сприятиме логічно побудована мультимедійна презентація, де на перших слайдах буде продемонстрована назва теми, її питання, мета. Після висвітлення всіх питань та закінчення перегляду презентації, майбутнім магістрам освіти варто поставити запитання за змістом презентації (проблемні ситуації), що дозволить викладачу зацентрувати увагу на головних питаннях теми та зосередити здобувачів освіти до пошуку інформації, зокрема і засобами електронної бібліотеки ЗВО, автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС) та мережі Інтернет.

Залучення освітніх потреб студентів, відбір матеріалів, які стимулюють інтерес до нового наукового пізнання. У цьому аспекті важливим є спонукання до виявлення міжпредметних зв'язків, до порівняння, зіставлення та протиставлення явищ, фактів, правил, дій та їхнє узагальнення; вибір правильних рішень, створення «ситуацій успіху» тощо. Цей напрям доцільно реалізувати за допомогою технології BYOD. Можна запропонувати здобувачам освіти, використовуючи потенціал власних мобільних пристроїв (нетбук, смартфон, планшет, iPhone, iPad тощо), підібрати, наприклад, кілька визначень понять «освіта», «виховання», «навчання» і на їхній основі запропонувати власне визначення цих понять (ОК «Педагогіка вищої школи»). Також, під час вивчення освітнього компоненту «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності» на практичному занятті технологія BYOD допоможе сформулювати список літератури до магістерської кваліфікаційної роботи, визначитися з метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження тощо.

Використання форм та методів навчання для стимулювання активності та підтримки мотивації здобувачів освіти. Зокрема ділові ігри («Лекція», ОК «Педагогіка вищої школи»); дискусії («Найефективніші методи навчання під час організації тренінгу», ОК «Методика навчання»; «Новели Закону «Про вищу освіту», ОК «Керівник закладу освіти»); «мозкові атаки» (наприклад, вибір теми студентської конференції; генерування ідей щодо аспектів здорового способу життя – ОК «Педагогіка вищої школи»); демонстрації (фільми та відео про видатних педагогів та освітніх діячів, ОК «Педагогіка вищої школи»); проектна діяльність (підготовка різного роду матеріалів до ОК «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», підготовка наукової статті чи тез доповіді на наукову конференцію); метод «незакінчене речення» (кожен здобувач повинен самостійно закінчити запропоновані речення, що стосуються теми лекції), метод квестів, що вимагає від здобувачів проходження певних етапів (завдань) на шляху до вирішення проблеми (створення віртуального квесту, де студенти досліджують різні аспекти управління закладом освіти, ОК «Керівник закладу освіти»), кейс-метод (написання кейсу «Ціннісне лідерство», «Лідерство-служіння» під час вивчення ОК «Лідерство в освіті»), що сприяє формуванню навчально-пізнавальної компетентності, а отже й навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи. Під час підготовки до таких заходів активно використовуються можливості мережі *Інтернет*; *засоби комунікації* (форуми, електронна пошта, чати), *автоматизована бібліотечна інформаційна система* (АБІС) тощо.

Досить ефективним у формуванні мотивації до навчальної діяльності є створення портфоліо власних робіт упродовж семестру, яке оцінюється наприкінці. Метод портфоліо дозволяє здобувачам освіти уникнути стресу перед екзаменами, адже оцінка формується поступово, на основі щоденної роботи.

Постановка реалістичних вимог перед кожним здобувачем освіти. Вимоги одночасно мають бути високими, проте досяжними, щоб майбутні

магістри освіти не втрачали інтерес до навчання. Поступове ускладнення таких вимог і диференціація навчання забезпечують успіх і підвищують навчальну мотивацію. Наприклад, найздібнішим здобувачам освіти запропонувати взяти участь у конкурсі наукових робіт на рівні ЗВО. Переможці такого конкурсу візьмуть участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт. При підготовці до вказаних конкурсів, використовуємо проєктну технологію та задіємо різноманітні інформаційно-комунікаційні технології: *мережу Інтернет, засоби комунікації* (форуми, електронна пошта, чати), *автоматизовану бібліотечну інформаційну систему* (АБІС) тощо. Під час створення мультимедійної презентації студенти можуть використати комп'ютерні програми для підготовки презентацій *Keynote, Haiku Deck*. Консультації і комунікацію можна організувати за допомогою відеоконференцій на платформі *Zoom, Google Meet, Webex* тощо.

Забезпечення оперативного зворотного зв'язку між викладачем і здобувачами освіти, чому будуть сприяти менеджери *Facebook, Instagram, Viber* тощо. Також можна залучити *соціальні мережі* (наприклад, «*ВікіОсвіта*») з метою проведення позааудиторної роботи та для спілкування між учасниками олімпіад, змагань, семінарів, наукових гуртків тощо, що дозволяє створити позитивний емоційний клімат заходів, а отже формувати навчальну мотивацію. Створенню позитивної навчальної мотивації сприяє також рекламування викладачами занять у соцмережах.

Нагороди за успіх. Організація щомісячних чи щорічних нагороджень за різні досягнення (академічні успіхи, участь у наукових конференціях чи конкурсах). Публічне визнання результатів здобувачів підвищує навчальну мотивацію і заохочує до подальших досягнень. Коментарі щодо роботи здобувачів (позитивні й конструктивно-критичні) впливають на їхню зовнішню мотивацію, підвищуючи їх упевненість і зацікавленість у освітній діяльності. Тут доречним буде метод «ситуація успіху». Якщо говорити в аспекті використання інформаційно-комунікаційних технологій, то це можуть бути смайлики чи просто написаний текст від імені викладача в різних месенджерах

(*Facebook, Instagram, Viber*) чи під час відеоконференції на платформі *Zoom, Google Meet, Webex* тощо.

Нині в освітньому процесі широко використовується гейміфікація оцінювання. Застосування рейтингових систем оцінювання, нагород (значки, бали, сертифікати) за успішне виконання певних завдань або участь у дискусіях є важливим зовнішнім мотиватором.

Наголосимо, що практика використання відеоконференцій дозволяє в майбутньому фахівцям сфери освіти розумітися в особливостях їхнього застосування і самим використовувати у подальшій професійній діяльності.

Надання можливості здобувачам освіти самим обирати додатки для виконання завдань семінарсько-практичних занять, де це можливо, щоб сприяти активності та інтересу, а отже позитивній навчальній мотивації. Наприклад, під час вивчення освітнього компоненту «Ділова іноземна мова» доцільними є застосування наступних додатків:

- Business English Pod, що надає можливість вивчати мову в реальному діловому спілкуванні. Додаток використовує структурований підхід із чіткими освітніми цілями. Кожне заняття містить діалоги (ділові розмови, записані носіями мови); практичні вправи; пояснення лексики та граматики; можливість завантаження списку словників тощо;

- Rosetta Stone пропонує програму «Advanced English for Business», орієнтовану на формування практичних умінь спілкування. Програма містить інтерактивні заняття, які імітують реальні сценарії бесід. Позитивом є те, що можливості програми дозволяють обрати індивідуальний стиль і темп навчання.

- Babbel пропонує спеціальні заняття для практики спілкування;

- FluentU використовує автентичні відео з метою практикування в лексиці та граматиці. Також платформа пропонує відеосубтитри з перекладом та практичними інтерактивними вправами, повні розшифровки всіх відео, гейміфіковані вікторини після відео тощо;

- Memrise застосовує картки та ігрові методи навчання. Є можливість

створення власних карток з термінами.

Під час вивчення дисципліни «Ділова іноземна мова», на нашу думку, варто запропонувати здобувачам освіти моделюванню ділових переговорів з партнерами, а також включити ділові ігри. При цьому активно використати можливості описаних нами додатків.

Рефлексія та самооцінка. Підходи, які використовують викладачі, повинні стимулювати здобувачів освіти до самоаналізу та оцінки свого прогресу, що підсилює їхню внутрішню мотивацію через усвідомлення досягнень. У цьому аспекті ефективними є підсумкові заходи, де студенти можуть обговорити свої навчальні досягнення. Їхнє проведення можна організувати з допомогою платформ *Zoom, Google Meet, Webex* тощо.

Навчальний портал НУБіП України (<https://elearn.nubip.edu.ua/>) пропонує значну кількість можливостей. Зокрема, для здобувачів освіти:

- наявність у вільному доступі навчальних матеріалів (лекції, мультимедійні презентації, завдання до практичних чи семінарських та самостійних робіт; підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, довідники, відео тощо);

- засоби для комунікації і проходження модульного та підсумкового контролю;

- засоби для колективної взаємодії (форум, чат, семінар, вебінар тощо);

- можливість переглядати результати виконання семінарських, практичних завдань, самостійної роботи, результатів модульного та підсумкового контролю;

- можливість комунікувати з викладачем завдяки особистим повідомленням, форуму, чату;

- можливість завантажувати файли з виконаними завданнями;

- можливість скористатися нагадуваннями щодо подій у курсі.

Використовуючи можливості навчального порталу та метод змішаного навчання (Blended learning), частина завдань із освітнього компоненту може

бути виконана здобувачами освіти самостійно, що дозволяє студентам регулювати темп навчання відповідно до своїх потреб і можливостей.

Наголосимо, що гуманітарно-педагогічний факультет НУБіП України на навчальному порталі Elearn має інформаційні ресурси для інформування здобувачів освіти та проведення різноманітних опитувань. Також, за покликанням (<https://nubip.edu.ua/node/67362>) запропоновано перелік дисциплін за вибором студентів з анотаціями. На сторінках кафедр гуманітарно-педагогічного факультету оприлюднено робочі програми освітніх компонентів та силабуси, покликання на електронні навчальні курси на платформі Elearn.

Розглянуті форми, методи, засоби та технології можуть бути використані науково-педагогічними працівниками під час вивчення різних освітніх компонентів для стимулювання пізнавального інтересу та підвищення мотивації до навчання. Важливим є вхід магістра освіти у професійну діяльність з власним позитивним досвідом, адже розвиток навчальної мотивації – це один із засобів розвитку мотивації професійної.

Висновки до розділу третього

1. Здійснене емпіричне дослідження щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій дозволило з'ясувати, що найвагомим зовнішнім чинником, який впливає на вибір ЗВО, для студентів є «престиж ЗВО»; під час навчання – прагнення «бути постійно готовим до занять» та «виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів»; професійними мотивами навчальної діяльності є: «мати цікаву роботу», «мати високооплачувану роботу», «отримати інтелектуальне задоволення».

Внутрішня навчальна мотивація здобувачів вищої освіти має такі характеристики: при виборі майбутньої професії на здобувачів освіти найбільше вплинуло «бажання отримати вищу освіту»; у процесі навчальної діяльності найголовнішою метою є «отримання глибоких знань», «успішно вчитися та скласти іспити і заліки на «відмінно» і «добре»; на переконання

майбутніх викладачів вищої школи, отримання диплому ЗВО розкриє перед ними можливості самореалізації та самовдосконалення задля професійної діяльності у приватному ЗВО та започаткування власної справи.

Більшість студентів віддає належне інформаційно-комунікаційним технологіям у організації освітнього процесу, зокрема й у формуванні навчальної мотивації. Найчастіше такими засобами вони бачать мультимедіа, технології відеозв'язку та віртуальні освітні середовища. Значну роль здобувачі освіти також відводять технологіям хмарних обчислень. Недостатньою є увага викладачів до засування у освітньому процесі соціальних мереж (Facebook, Instagram тощо) та технологій для створення мультимедійних проєктів.

2. Основними напрямками формування навчальної мотивації майбутніх викладачів визначені: побудова теоретичної логіки навчальної дисципліни; залучення освітніх потреб студентів, відбір матеріалів, які стимулюють інтерес до нового наукового пізнання; використання форм та методів навчання для стимулювання активності та підтримки мотивації здобувачів освіти; постановка реалістичних вимог перед кожним здобувачем освіти; забезпечення оперативного зворотного зв'язку між викладачем і здобувачами освіти; нагороди за успіх; надання можливості здобувачам освіти самим обирати додатки для виконання завдань семінарсько-практичних занять; рефлексія та самооцінка.

Запропоновано використання конкретних методів (дискусія, «мозкова атака», демонстрація, «незакінчене речення», «ситуація успіху», метод квестів, проєктів, портфоліо, проблемні ситуації, гейміфікація оцінювання, метод змішаного навчання, кейс-метод тощо) та форм (лекція, семінарсько-практичні заняття, ділова гра, конкурс наукових робіт, олімпіада, семінар, науковий гурток) під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», «Методика навчання», «Керівник закладу освіти», «Лідерство в освіті», «Ділова іноземна мова». Формуванню навчальної мотивації сприятимуть електронна бібліотекета ЗВО, автоматизована бібліотечна

інформаційна система (АБІС), мережа Інтернет; мультимедійні презентації та можливості комп'ютерних програм (Keynote, Haiku Deck), мультимедійна дошка; технологія BYOD; засоби комунікації (форуми, електронна пошта, чати); відеоконференції на платформі Zoom, Google Meet, Webex; менеджери Facebook, Instagram, Viber; соціальні мережі («ВікіОсвіта»); мобільні додатки (Business English Pod, Rosetta Stone, Babbel, FluentU, Memrise) тощо.

ВИСНОВКИ

1. Розкрито сутність та структуру поняття «навчальна мотивація». У межах даного дослідження під навчальною мотивацією розуміємо систему мотивів, що спонукають здобувачів освіти оволодівати знаннями і способами пізнання, зокрема й основами майбутньої професійної діяльності, свідомо ставитись до навчальної діяльності та виявляти пізнавальну активність.

Мотивація до навчальної діяльності студентів ЗВО є складним і багатовимірним процесом, що включає когнітивний (пізнавальний), емоційний, оціночний, вольовий, соціальний компоненти. Вона може бути внутрішньою, тобто ґрунтуватися на інтересах і потребах особистості, та зовнішньою, тобто обумовленою зовнішніми стимулами.

2. Обґрунтовано педагогічні умови формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Під педагогічними умовами формування навчальної мотивації у студентів ЗВО розуміємо сукупність обставин, які забезпечують створення особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, яке спрямоване на розвиток креативного мислення, творчих здібностей, заохочує до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення та стимулює навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти з метою формування їхніх професійно-особистісних якостей.

Визначено такі педагогічні умови ефективного формування навчальної мотивації студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій:

– професіоналізм науково-педагогічних працівників (бажання та вміння навчати);

– використання ефективної системи стимулювання та заохочення кожного здобувача освіти, створення «ситуації успіху»;

– розробка та впровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, спрямованого на формування особистісних та професійних якостей здобувачів;

– створення у ЗВО особистісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища, що сприятиме розвитку креативного мислення, творчих здібностей та заохочуватиме до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення;

– використання в освітньому процесі можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, які стимулюють навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти та враховують їх професійну спрямованість.

3. Здійснене емпіричне дослідження щодо формування навчальної мотивації майбутніх викладачів вищої школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій дозволило з'ясувати, що найвагомим зовнішнім чинником, який впливає на вибір ЗВО, для студентів є «престиж ЗВО»; під час навчання – прагнення «бути постійно готовим до занять», «виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів»; професійними мотивами навчальної діяльності є: «мати цікаву роботу», «мати високооплачувану роботу», «отримати інтелектуальне задоволення». Внутрішня навчальна мотивація здобувачів вищої освіти має такі характеристики: при виборі майбутньої професії на здобувачів освіти найбільше вплинуло «бажання отримати вищу освіту»; у процесі навчальної діяльності найголовнішою метою є «отримання глибоких знань», «успішно вчитися та скласти іспити і заліки на «відмінно» і «добре»; на переконання майбутніх викладачів вищої школи, отримання диплому ЗВО розкриє перед ними можливості самореалізації та самовдосконалення задля професійної діяльності у приватному ЗВО та започаткування власної справи.

Більшість студентів віддає належне інформаційно-комунікаційним технологіям в організації освітнього процесу, зокрема й у формуванні навчальної мотивації. Найчастіше такими засобами вони бачать мультимедіа, технології відеозв'язку та віртуальні освітні середовища. Значну роль здобувачі освіти також відводять технологіям хмарних обчислень. Недостатньою є увага викладачів до засування у освітньому процесі соціальних мереж (Facebook, Instagram тощо) та технологій для створення мультимедійних проєктів.

4. Запропоновано методичні рекомендації щодо формування навчальної мотивації в майбутніх викладачів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема використання конкретних методів (дискусія, «мозкова атака», демонстрація, «незакінчене речення», «ситуація успіху», метод квестів, проєктів, портфоліо, проблемні ситуації, гейміфікація оцінювання, метод змішаного навчання, кейс-метод тощо) та форм (лекція, семінарсько-практичні заняття, ділова гра, конкурс наукових робіт, олімпіада, семінар, науковий гурток) під час вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка вищої школи», «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», «Методика навчання», «Керівник закладу освіти», «Лідерство в освіті», «Ділова іноземна мова». Формуванню навчальної мотивації сприятимуть електронна бібліотека ЗВО, автоматизована бібліотечна інформаційна система (АБІС), мережа Інтернет; мультимедійні презентації та можливості комп'ютерних програм (Keynote, Haiku Deck), мультимедійна дошка; технологія BYOD; засоби комунікації (форуми, електронна пошта, чати); відеоконференції на платформі Zoom, Google Meet, Webex; месенджери Facebook, Instagram, Viber; соціальні мережі («ВікіОсвіта»); мобільні додатки (Business English Pod, Rosetta Stone, Babbel, FluentU, Memrise) тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анічкіна О. В. На шляху до хімічної смарт-освіти. Інноваційна педагогіка. 2019. № 12. Т. 1. С. 9–13.
2. Беш Л. В., Дмитришин Б. Я., Беш О. М., Яскевич О. І., Мацюра О. І. Сучасні можливості підвищення мотивації студентів до навчання. *Львівський клінічний вісник*. 2017. №1 (17). С. 60–64.
3. Бонч-Бруєвич Г. Ф., Абрамов В. О., Косенко Г. І. Методика застосування технології SMART Board у навчальному процесі: навч. посіб. Київ: КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. 102 с.
4. Браславська О., Озерова Л. Теоретичні основи формування професійної мотивації майбутнього вчителя в умовах фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. Вип. 2(22). С. 21–30.
5. Браславська О., Проценко О. Методи та прийоми формування мотивації до професійної діяльності у майбутніх педагогів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. Вип. 2. С. 36–45.
6. Бурмас Н., Бойко Л., Бекус І., Кирилів М. Дослідження навчальної мотивації у студентів першого курсу Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського. *Медична освіта*. 2016. 91 № 4. С. 31–33.
7. Васюк О. В., Виговська С. В., Виговський А. Ю. Мотивація навчальної діяльності студентів: монографія. Київ: Компрінт, 2018. 188 с.
8. Васюк О. В. Теорія і методика формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів у вищих аграрних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук.; спец.: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2015. 497 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ – Перун, 2009. 1736 с.
10. Годованюк Т., Ачкан В. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх учителів математики до інноваційної педагогічної діяльності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань, 2018. Вип. 1. С. 7–17.

11. Гончаров В. Н., Черкасов А. В. Роль мотивації в системі управління персоналом. *Економіка*. № 4 (88). 2008. С. 68–71.
12. Горбатюк Р. М., Тулашвілі Ю. Й. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 27. С. 31–34.
13. Горобець С. М. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей з використанням комп'ютерно орієнтованих технологій навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2012. 215 с.
14. Гребеник Т. Особливості мотивації до навчання студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. *Educational Dimension*. 2014. № 41 Р. 36–42.
15. Гриценюк Л. І. Мотивація навчання студентів-правознавців. *Науковий вісник КНУВС*. 2010. Вип. 4 (71). С. 179–187.
16. Дем'яненко В. М., Дем'яненко В. Б. ІКТ як основний змістовий фокус у системі підготовки вчителів. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728796/1/%D0%86%D0%9A%D0%A2_%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%93%D0%9E%D0%A2%D0%9E%D0%92%D0%9A%D0%90_%D0%92%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%AC_%D0%94%D0%B5%D0%BC%27%D1%8F%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf (дата звернення 09.01.2025).
17. Денисова Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: спец.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2020. 538 с.
18. Дзюбка Л., Гриценюк Л. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 33–43.
19. Доцевич Т. І. Психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнень у студентів. *Наукові перспективи*. № 9(51). 2024. С. 1178–1190.
20. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / укл. Н. П. Наволокова. Харків: Основа, 2009. 176 с.

21. Єрохін С. А., Нікітін Ю. В., Нікітіна І. В. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці. *Юридична наука*. 2011. Вип. 1. С. 20–27.

22. Єфімова О. М., Зарівна О. Т., Жицька С. А., Химай Н. І. Формування навчальної мотивації за особистісно орієнтованого підходу до вивчення іноземної мови студентами закладів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 139–143.

23. Жданюк Л. О. Ставлення до навчання у студентів з низьким рівнем академічної мотивації: дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 – пед. та вік. психол., 053 психологія. Класич. приват. ун-т, ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків: 2019. 206 с.

24. Жуков В. П. Формування позитивно-активного ставлення майбутніх учителів до оволодіння готовністю до організації інтегрованого навчання учнів. *Теорія та методика навчання та виховання*: зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; [редкол.: А. В. Троцько та ін.]. Харків: 2017. Вип. 42. С. 79–88.

25. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 304 с.

26. Захаренко Л. М., Малоголова О. О., Юрченко-Шеховцова Т. І. Дослідження особливостей навчальної мотивації курсантів випускного курсу. *Право і Безпека*. 2018. Т. 69. № 2. С. 136–145.

27. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13–18.

28. Іванова О. Методи та прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів як один із чинників розвитку мотивації навчання. *Вища школа*. 2012. № 11. С. 77–82.

29. Кабанська О. С. Стимулювання мотивації майбутніх учителів до оволодіння вміннями педагогічного прогнозування як умова їх успішного формування. *Педагогіка та психологія*: зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2015. Вип. 47. С. 135–143.

30. Квятковська А. О., Андросович К. А., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 1. С. 177–182.

31. Кириченко Р. В., Колодяжна А. В. Психологічне дослідження навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 13(58). С. 48–59.

32. Кислюк О. Співвідношення понять «мотив», «стимул», «потреба» та інтерес до навчання. *Соціальна психологія*. 2004. № 5. С. 109–118.

33. Клименко Н. О. Формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2005. 22 с.

34. Климчук В. О. Психологічні детермінанти розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2004. 36 с.

35. Клочко В. І., Коломієць А. А. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 188 с.

36. Козова І. Л. Психолого-педагогічні чинники розвитку мотивації учіння студентів вищих медичних навчальних закладів: дис. ... канд. психол. н.; за спец.: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Івано-Франківськ, 2019. 269 с.

37. Колот А. М. Мотивація персоналу: підручник. Київ: КНЕУ, 2006. 340 с.

38. Колчигіна А. В. Специфіка навчальної мотивації студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Психологічні науки»*. 2018. Вип. 1 (2). С. 46–51.

39. Коробкіна Р. С., Невоєнна О. А. Особливості навчальної мотивації студентів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Психологія»*. 2019. № 66. С. 30–35

40. Кот М. І. Професійна мотивація студентів як спосіб активізації навчання. *Педагогічні науки*. 2017. Т. 1. № 75. С. 130–132.
41. Кочарян О. С. Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навч. посіб. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2011. 40 с.
42. Кузікова С. Б., Пухно С. В. Особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей закладу вищої освіти. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2024. № 1. С. 90–94.
43. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності: монографія. Вінниця: Нова книга, 2011. 448 с.
44. Малиновський В. Я. Державне управління. 2-ге вид. Київ: Атіка, 2003. 576 с.
45. Марків В. М., Онищенко І. В. Формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи засобами технології BYOD. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2020. № 1(2). С. 137–146.
46. Марченко А. А. Дидактичні умови формування художньо-професійних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами комп'ютерних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2015. 250 с.
47. Микитюк С. Особливості та умови формування мотивів навчання у студентів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 квіт. 2018 р.)*. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, Жешув. ун-т, Пед. ун-т Чендус. ун-ту; [редкол.: О. А. Андрущенко та ін.]. Харків: ХНПУ, 2018. С. 278–281.
48. Мінгальова Ю. І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації науково-дослідної роботи майбутніх учителів інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 85. № 5. С. 175–188.

49. Мороз М., Брилін Б. Проблеми формування позитивної мотивації навчальної та науково-дослідної діяльності бакалаврів в умовах фахової підготовки в педагогічному коледжі. *Нові технології навчання*. 2023. № 97. С. 121–128.

50. Морозова М. Е. Розвиток навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. *Наукові інновації та передові технології* (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2022. № 10(12). С. 395–406.

51. Морозова О. О. Методика формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 22 с.

52. Музика О. О. Мотивація творчої активності у становленні технічно обдарованої особистості. *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Київ, 2000. Вип. 1. С. 276–280.

53. Назаренко К. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності у студентів-філологів на заняттях з іноземної мови. *Рідна школа*. 2012. № 6. С. 53–57.

54. Нікітіна І. В., Мартич І. В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування. *Вісник НТТУ-КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. Вип. 1. С. 206–211.

55. Організація роботи інформаційно-технологічних систем бібліотеки вищого навчального закладу: методичні рекомендації / Бруй О. М., Гаріна Н. В., Карпенко Т. В., Киричок І. В., Павленко Т. Б., Рижов О. А., Соколова Л. В., Хандрикова Г. І. Одеса, 2013. 22 с.

56. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. посіб. [А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін.]. Київ: ІСДО, 1993. 336 с.

57. Педагогічна психологія: навч. посібник для педінститутів [за ред. Л. М. Проколієнко, Д. Ф. Ніколенко]. Київ: Вища шк., 1991. 184 с.

58. Подшивайлов Ф. М. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери особистості майбутнього психолога: дис. ... канд.. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2015. 238 с.

59. Поясок Т. Б., Беспарточна О. І., Москалик Г. Ф. Педагогічні умови забезпечення навчально-професійної мотивації майбутнього педагога. *ZESZYTY NAUKOWE WSG, seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo*. 2020. Т. 36. № 5. Р. 177–192.

60. Психологічний словник /Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / За ред. Н. А. Побірченко. Київ: Науковий світ, 2007. 27 с.

61. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: навч. посіб. за ред. М. В. Артюшиної, О. М. Котикової, Г. М. Романової. Київ : КНЕУ, 2007. 528 с.

62. Ребенок В. М. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій викладачами вищої школи в навчальному процесі. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36 С. 199–204.

63. Рекун Г. П., Прус Ю. І. Діагностика навчальної мотивації студентів ВНЗ. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 386–394.

64. Савицька Т. В., Маджар Н. М., Іотова І. М. Роль постаті викладача у створенні мотивації до опанування іноземної мови. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*. <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1000874c-11ed-45c6-b7d9-878cbf65be25/content> (дата звернення 03.01.2025).

65. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підруч. для студентів пед. факультетів. Київ: Абрис, 1997. 416 с.

66. Сердюк Л. З. Чинники внутрішньої мотивації учіння студентів ВНЗ. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 679. С. 148–156.

67. Сікорський П., Красильников Н. Формування мотивації студентів до навчання у закладах професійної освіти під час дистанційного навчання. *Вища освіта України*. 2024. №. 1. С. 178–184.

68. Сірий А. В. Мотивація військово-професійної діяльності військовослужбовців за контрактом: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09; «Психологія діяльності в особливих умовах. Хмельницький, 2010. 22 с.

69. Слободяник О. В. Мобільні технології як засіб активізації пізнавальної діяльності з природничо-математичних дисциплін. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі». Харків: Видавництво ХНТУ, 2018. С. 19–21.

70. Соляненко О. Л., Дземешкевич Д. М. До питання мотивації студентів закладів вищої освіти МОЗ України під час вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63. Т. 2. С. 172–175.

71. Староста В., Попадич О. Мотивація навчання студентів-першокурсників. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2019. 7(2). С. 28–36.

72. Тамаркіна О. Л., Байдак Л. І. Модернізація вищої освіти через цифрові технології. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 12(46). С. 805–815.

73. Тарнопольський О., Ю. Дегтярьова Студент у функції викладача англійської мови як іноземної: вплив на ставлення до навчання та навчальну мотивацію (мовний ВНЗ). *Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: зб. наук. пр.* В 2 ч. / за ред. В. Т. Сулими, С. Н. Денисенко. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. Ч. 2. С. 37–40.

74. Український педагогічний словник / уклад. С. У. Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 375 с.

75. Хом'юк І., Кирилащук С., Хом'юк В. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання вищої математики у технічних ЗВО

<https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35847/112749.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (дата звернення 05.01.2024).

76. Хоменко Л. В. Педагогічні умови формування мотивації студентів педагогічних коледжів до музично-викладацької діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. 2017. Вип. 22(1). С. 76–182.

77. Цись О. О. Дидактичні умови застосування інформаційно-комунікаційних технологій в організації самостійної навчальної діяльності студентів технолого-педагогічних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук; спец.: 13.00.09 «Теорія навчання» / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2018. 300 с.

78. Черненко А. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти: дис. ... д-ра філософії з галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 201 с.

79. Черняк Н. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 38–39. С. 388–393.

80. Шанскова Т. І., Мірошніченко О. А., Кушева Ж. І. Андрагогічні засади удосконалення навчальної мотивації майбутніх фахівців у процесі магістерської підготовки. *Андрагогічний вісник*. 2017. № 8. С. 90–98.

81. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.

82. Alderfer, C. P. (1972). *Existence, Relatedness and Growth: Human Needs in Organizational Settings*. N.-Y.: The Free Press.

83. Collis B., Moonen J. *Flexible Learning in a Digital World: Experiences and Expectations*. London: *Kogan Page*. 2001. 232 p.

84. Herzberg, F (1966). *Work and the nature of man*. Cleveland: Holt, 315.

85. Maslow A. H. *Motivation and Personality* (2nd ed.). New York: Harper & Row. 1970. 394 p.

86. Savery J. R. Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*. 2006. № 1(1). P. 9–20.

87. Zins J. E., Weissberg R. P., Wang M. C., & Walberg H. J. (Eds.). Building academic success on social and emotional learning: What does the research say? New York: Teachers College Press, 2004.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета 1

**Анкета для майбутніх викладачів ЗВО
Шановні здобувачі освіти!**

Просимо Вас узяти участь у дослідженні, що дозволить оцінити сформованість у Вас навчальної мотивації.

Заздалегідь вдячні Вам за участь у анкетуванні.

Просимо надати Ваші відповіді на запитання, поставивши позначку біля одного з варіантів відповіді.

1. Що сприяло вибору Вами спеціальності, на якій Ви навчаєтеся?

(зовнішні мотиви)

1	Безкоштовний вступ, невисока оплата за навчання.	5
2	Бажання батьків, сімейні традиції.	4
3	Поради друзів, однолітків, знайомих.	3
4	Престиж ЗВО.	6
5	Прагнення мати безтурботний період життя.	-
6	Випадковість.	-

2. Що є значущим для Вас у навчанні? (зовнішні мотиви)

1	Бути постійно готовим до занять.	6
2	Не відставати від однокурсників.	4
3	Виконувати педагогічні вимоги та заслужити повагу викладачів.	6
4	Бути прикладом для однокурсників.	4
5	Схвалення оточуючих.	-

3. Отримання диплому Вам дає можливість: (зовнішні мотиви)

1	Мати цікаву роботу.	5
2	Працювати в державних ЗВО.	3
3	Мати гарантію стабільності.	2
4	Мати високооплачувану роботу.	4
5	Уникнути осуду чи покарання за погане навчання.	-
6	Отримати інтелектуальне задоволення.	4

4. Чим Ви керувалися, коли обирали освітню програму, на якій Ви навчаєтеся? (внутрішні мотиви)

1	Бажання отримати знання, які знадобляться в житті.	1
2	Навчання у профільному закладі середньої освіти.	1
3	Бажання отримати вищу освіту.	6
4	Інтерес до професії.	4
5	Володію здібностями до цієї сфери.	4

6	Можливість спілкуватися з людьми професії, яка подобається.	2
---	---	---

5. Що є значущим для Вас у навчанні? (внутрішні мотиви)

1	Успішно продовжити навчання на наступному курсі.	4
2	Бажання отримати знання, які можна використати в повсякденному житті.	4
3	Успішно вчитися, скласти іспити і заліки на «відмінно» та «добре».	5
4	Отримати глибокі та міцні знання.	5

6. Отримання диплому Вам дає можливість ... (внутрішні мотиви)

1	Досягти соціального визнання і поваги.	3
2	Самореалізації та самовдосконалення.	6
3	Працювати у приватному ЗВО.	5
4	Відкрити власну справу, пов'язану із освітньою діяльністю.	4
5	Продовжити навчання в аспірантурі.	-

Вдячні Вам за надані відповіді!

Анкета 2
Анкета для майбутніх викладачів ЗВО
Шановні здобувачі освіти!

Просимо Вас узяти участь у дослідженні, що дозволить оцінити ефективність використання викладачами ЗВО інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні Вашої навчальної мотивації.

Заздалегідь вдячні Вам за участь у анкетуванні.

1. Чи зацікавлює Вас застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освітній діяльності? (Оберіть одну відповідь).

Так.	17
Ні.	1
Важко відповісти.	-
Немає відповіді.	-

2. Для проведення лекцій і семінарсько-практичних занять, на Вашу думку, які мають використовуватися інформаційно-комунікаційні технології? (Оберіть кілька відповідей).

Сервіси Internet (електронна пошта, вебінари тощо).	15
Технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо).	12
Віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо).	18
Технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо).	18
Електронні посібники.	5
Мультимедіа (аудіо-, відео- та графічні матеріали).	18

3. Проранжуйте інформаційні та комунікаційні технології, які доцільно використовувати в освітньому процесі (поставте цифру від 1 до 6 – від найменш значущих до найбільш значущих за пріоритетністю використання).

	1	2	3	4	5	6
Сервіси Internet (електронна пошта, месенджери, вебінари тощо).	2	3	4	5	2	2
Технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо).	3	3	5	7	-	-
Віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо).	3	4	3	3	2	3
Технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо).	3	3	3	2	5	2
Програмне забезпечення загального (засоби	4	2	3	2	4	3

Microsoft Office, програми обробки графічної інформації тощо) та спеціального призначення.						
Технології для створення мультимедійних проєктів (програми відеомонтажу, зокрема Canva, CapCut, програми для запису відео з екранів монітору тощо).	2	3	2	4	2	5

4. Якими інформаційними й комунікаційними технологіями Ви володієте та використовуєте у своїй освітній діяльності? (Оберіть кілька відповідей).

Сервіси Internet (електронна пошта, месенджери, вебінари тощо).	18
Технології хмарних обчислень (засоби Google, зокрема Google Sheets, Google Docs, Google диск тощо).	15
Віртуальні освітні середовища (Moodle, Google Classroom, Kahoot! тощо).	18
Технології відеозв'язку (Zoom, Skype тощо).	18
Соціальні мережі (Facebook, Instagram тощо).	8
Мова гіпертекстової розмітки документів HTML.	18
Технології для створення мультимедійних проєктів (програми відеомонтажу, зокрема Canva, CapCut, програми для запису відео з екранів монітору тощо).	4

5.3 якою метою Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології? (Оберіть кілька відповідей).

Для пошуку інформації в Інтернет.	18
Для роботи з електронними освітніми ресурсами.	18
Для комунікації з викладачем та іншими студентами.	18
Для розв'язання навчальних завдань у віртуальних середовищах.	6
Для самоосвіти на електронних курсах.	11

6. Які типи програм для Вас найцінніші та найцікавіші в організації навчальної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційні технології? (Оберіть кілька відповідей).

Навчальні.	10
Контролюючі.	16
Тренувальні.	4
Ігрові.	12
Інформаційно-довідкові.	17
Моделюючі.	5
Демонстраційні.	10

7. Як Ви використовуєте інформаційно-комунікаційні технології під час самостійної роботи? (Оберіть кілька відповідей).

Для пошуку інформації.	18
Для збереження й передачі інформації.	18

Для зв'язку з викладачем і одногрупниками.	7
Для більш оптимального виконання освітніх завдань.	16
Для створення й використання сховищ даних.	9
Для підготовки ілюстративного й демонстраційного матеріалу.	15

8. На вашу думку, якісне забезпечення освітнього процесу засобами цифровізації впливає на розвиток Вашої навчальної мотивації? (Оберіть одну відповідь).

Так.	16
Ні.	2
Важко відповісти.	-
Немає відповіді.	-

Вдячні Вам за надані відповіді!